RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934. Andra kammaren. Nr 48.

Onsdagen den 13 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande juni.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän återstående gemensamma voteringar komme att anställas vid kamrarnas sammanträden fredagen den 15 innevarande juni kl. 10 f. m.

§ 3.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt nedan omförmälda, uti statsutskottets memorial nr 127 och 169 samt bevillningsutskottets memorial nr 64 föreslagna voteringspropositioner rörande frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstning enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

Första omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 127, punkt 1):

Den, som i likhet med första kammaren vill att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag, må till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 10,350,000 kronor, att utgå av lånemedel, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 12,350,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 71 Ja och 117 Nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 56 Ja och 67 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller 71 Ja och 117 Nej,
sammanräkningen visade .....127 Ja och 184 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Andra omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 127, punkt 2):

Den, som i likhet med första kammaren vill avslå såväl statsutskottets i dess utlåtande nr 116 gjorda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag om anslag till ombyggnad och utvidgning av rangerbangården i Nässjö, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att till ombyggnad och utvidgning av rangerbangården i Nässjö för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 75 Ja och 116 Nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 71 Ja och 53 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 75 Ja och 116 Nej,
sammanräkningen visade ..... 146 Ja och 169 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 64):

Den, som i likhet med första kammaren vill, att vid införsel från utlandet av nedannämnda vara skall utgå följande tull, nämligen:

Tulltaxe-nr	Statistiskt nr	Varuslag	Tull för 100 kg kronor
ur 203	505	Ammoniumsulfat . . . . . N	3: —

röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat avslå såväl Kungl. Maj:ts proposition nr 237 med förslag till visst tillägg till gällande tulltaxa som de likalydande motionerna I: 37 av herr Nylander och II: 64 av herr Leffler om tull å ammoniumsulfat.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namn-

upprop, och utföll densamma med 90 Ja och 101 Nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omrösning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 87 Ja och 35 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller ... 90 Ja och 101 Nej,
sammanräkningen visade ..... 177 Ja och 136 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Fjärde omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 169):

Den, som i likhet med första kammaren vill, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att till nybyggnad för lantmäterikontoret i Västmanlands län m. m. för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 179,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 73 Ja och 118 Nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 67 Ja och 58 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller ... 73 Ja och 118 Nej,
sammanräkningen visade ..... 140 Ja och 176 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till räntor å statsskulden m. m.; och

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till avbetalning å statsskulden;

sammansatta stats-, bevillnings- och bankoutskottets memorial, nr 5, angående ersättning åt personal, anlitad av utskottet; samt

bankoutskottets memorial, nr 80, angående ersättning åt biträden, anlitade av bankoutskottet vid behandling av vissa ärenden.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 5.

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti.

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 52, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till förhindrande av fackliga eller andra yrkesorganisationers kollektiva anslutning till visst politiskt parti.

I två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade, likalydande motioner, nämligen nr 243 i första kammaren av herrar *J. Fritiof Gustafson* och *P. Bernhard Nilsson*, samt nr 299 i andra kammaren av herrar *Lundqvist* och *Hagberg* i Malmö, hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning om samt framläggande av förslag till lagstiftning, som förhindrade fackliga eller andra yrkesorganisationers kollektiva anslutning till visst politiskt parti.

I sammanhang med berörda motioner hade utskottet till behandling förehaft de likalydande motionerna nr 148 i första kammaren av herr *Hamrin m. fl.*, samt nr 287 i andra kammaren av herr *Jeppsson m. fl.*, till den del dessa motioner berörde det spörsmål, varom i förstnämnda motioner vore fråga. I motionerna I: 148 och II: 287 — vilka i övrigt blivit föremål för behandling i utskottets utlåtande nr 51 — hade framställts det yrkandet, att riksdagen ville snarast låta verkställa utredning och för 1935 års riksdag framlägga förslag till lagstiftning rörande en allmän reglering av de fackliga sammanslutningarnas ställning, organisation och verksamhet. Därutinnan hade, bland annat, påtalats det förhållandet, att tillhörigheten till en facklig organisation kunde förbindas med villkor om politiskt ståndpunktstagande och att de fackliga organisationerna på denna väg underordnades ett visst politiskt parti.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av ovanberörda motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning angående fackliga eller andra yrkesorganisationers kollektiva anslutning till politiska partier samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Sigfrid Hansson, Norman, Forslund, Magnusson* i Kalmar, *Hansson* i Trollhättan, *Molander* och *Lindberg* i Stockholm, vilka hemställt, att motionerna I: 243 och II: 299 ävensom motionerna I: 148 och II: 287 — de båda sistnämnda i den mån de i förevarande sammanhang vore föremål för behandling — icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Inom första kammaren har vid denna riksdag väckts en motion med hemställan att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning om samt framläggande av förslag till lagstiftning, som förhindrar fackliga eller andra yrkesorganisationers kollektiva anslutning till visst politiskt parti. Andra lagutskottet, som har behandlat denna motion, har i sitt utlåtande förordat en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i berörda spörsmål.

Jag får säga, att nog begär man väl ändå, att det skall vara litet grand sakligt underlag för en motion, och jag bestrider på det bestämdaste, att någon saklighet ligger till grund för denna motion. Hur skulle det te sig ute i det levande livet, om vi skulle börja syssla med varandras rent interna förhållanden? Jag betraktar nämligen våra fackliga organisationsformer och även de politiska, när det gäller t. ex. denna anslutning, såsom en rent intern organisationsangelägenhet. Jag undrar vad övriga politiska partier skulle ha sagt, om vi hade kommit med en motion rörande vissa förhållanden, som

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
gällde högerpartiet, de frisinnade, liberalerna, bondeförbundarna etc. Icke ha vi ägnat den ringaste tanke åt att rikta någon invändning mot deras sätt att skaffa sig medlemmar eller att överhuvud ordna sina inre angelägenheter. Jag undrar vad nästa motion skall innehålla beträffande vårt parti eller när det överhuvud gäller friheten i detta land att besluta om det eller det. Den motionen kommer kanske att innebära, att man icke får på ett sammanträde fatta beslut om att göra en gemensam utflykt eller något i den stilen. Ingenting kollektivt, allting individuellt. Är det någon i detta land, som haft någon olägenhet av att fackföreningar tagit upp till behandling ett spörsmål rörande anslutning till det socialdemokratiska partiet och beslutat att sådan anslutning skall ske? Säkerligen är det ingen, som haft någon som helst praktisk olägenhet härav, och nog bör väl så mycken frihet kunna råda i detta land, att man skall äga rätt att på ett sammanträde i en fackförening besluta, huruvida man vill tillhöra det eller det partiet, i detta fall det socialdemokratiska partiet; det är ju mot detta man här vänder sig. För den som har något att invända mot ett sådant beslut är det ju sörjt genom att personen i fråga kan anmäla sin reservation mot beslutet, och följaktligen blir det inte alls som man här gör gällande fråga om någon tvångsanslutning av personer, som icke vilja ansluta sig till partiet. Det finnes intet sakligt underlag för påståendet om någon tvångsanslutning, och om dessa motionärer känt till partiets utveckling och förhållanden, så hade de säkerligen inte väckt denna motion, förutsatt att de kunnat se bort från den rent politiska inställning, som tydligen legat till grund för denna motion.

Jag minnes en tid, då vi på en hel del orter i vårt land inte hade några politiska organisationer, tillhörande det socialdemokratiska partiet. Fackföreningar hade vi emellertid, och jag kommer mycket väl ihåg, att i min hemstad sammanträdde dessa fackföreningar under benämningen samverkande fackföreningar och behandlade politiska spörsmål. Man kan således säga, att det är sådana fackföreningar, som ha utgjort grunden för och stommen i partiet. Nu vill man, därför att vi fått ett politiskt parti, beröva dessa fackföreningar möjligheten att på ett fackligt sammanträde besluta om en anslutning till partiet. Det förefaller mig, som jag förut har sagt, som om detta vore att syssla med angelägenheter, som man inte borde befatta sig med. Talet om tvångsanslutning har, som jag framhöll, intet sakligt underlag tack vare den reservationsrätt, som är medgiven personer, vilka inte vilja tillhöra partiet. Hela det socialdemokratiska partiets historia vittnar ju om att några som helst olägenheter av denna organisationsform ingalunda ha förmärkts. Man har icke anfört något som helst ogillande av dessa former. Vissa reservationer ha i en del fall förekommit mot anslutningen, men inte har man därför forskat efter anledningen till dessa reservationer, man har tagit reservationerna för gott och betraktat den, som reserverat sig, som lika god fackföreningsmedlem som någon annan. Det finnes inom fackföreningarna inte något som helst tvång för en medlem att tillhöra vare sig höger, liberaler, bondeförbundare eller socialdemokrater. Å andra sidan är det väl ändå ingen som tror, att man genom en lagstiftning skall kunna förhindra fackföreningsfolket att ha en socialdemokratisk uppfattning eller att ansluta sig till det socialdemokratiska partiet.

Det har väckts, jag höll på att säga, rätt många meningslösa motioner vid denna riksdag, och till dessa hör obestridligen denna. Det är min bestämda uppfattning, att om riksdagen nu beslutar en skrivelse till regeringen i här föreliggande syfte och om det sedan till syvende og sidst skulle bli en lagstiftning på området, som skulle förbjuda en kollektivanslutning från fackföreningarnas sida till det socialdemokratiska partiet, så kan jag försäkra,

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
att så långt jag känner till, skulle den lagstiftningen inte få den ringaste praktiska verkan eller betydelse. De som tro, att de med en lagstiftning skola kunna frånskilja den svenska fackföreningsrörelsen från det socialdemokratiska partiet, de skola, om en sådan lagstiftning skulle komma till stånd, snart få inse hur grundligt de misstagit sig. Men vad tjänar det då till att fatta beslut i sådan riktning, att besvära Kungl. Maj:t med en utredning och att försöka sig på en lagstitfning, som praktiskt taget blir utan värde?

Herr talman! Under nu anförda förhållanden ber jag, med de ord jag här yttrat, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven vid betänkandet.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Det lär väl inte föreligga några skäl att här i riksdagens elfte timma och inför denna fåtaliga församling draga upp någon vidlyftigare debatt i denna fråga. Det är alldeles riktigt, som den föregående ärade talaren här nämnde, nämligen att man har en obeskuren rätt att ansluta sig till vilket parti man vill, höger, bondeförbundare, frisinnade, socialdemokrater. Men man bör väl ändå medgiva, att om denna anslutning sker på sätt här påtalats, nämligen genom ett majoritetsbeslut inom en förening, så är detta någonting, som i viss mån är stötande för rättskänslan och för den frihet till anslutning, som vi väl alla hylla, och de föreliggande motionerna äro ett vittnesbörd om att det uppstått en reaktion mot detta förhållande. Jag ber att få erinra därom, att saken även vidrörts ganska ingående i den motion, nr 148 i första kammaren, som från frisinnat håll avlämnats vid årets riksdag, men denna motion handlar ju därjämte om en hel del andra saker, varför motionen också behandlats i kamrarna i annat sammanhang.

Jag tror sålunda, att det finnes fog för en framställning av det slag, varom nu majoriteten i andra lagutskottet enat sig, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hansson** i Trollhättan: Herr talman! Redan vid den häromdagen behandlade frågan om arbetsfredens bevarande m. m. hade vi en reservation, där vi yrkade avslag på utskottets betänkande. I den reservationen yttrades bland annat: »De motioner, som legat till grund för utskottets hemställan, syfta emellertid i väsentliga delar till en lagstiftning, som uppenbarligen skulle innebära icke behövliga och icke heller önskliga inskränkningar i föreningsfriheten.»

Vi avsågo härmed redan då det stora komplex av motioner, som med utgångspunkt från olika motiveringar velat ha denna lagstiftning till stånd, och vi hänsyftade, såsom var och en torde förstå, i viss mån också på dagens fråga. Utskottets ärade vice ordförande anmärkte också alldeles nyss, att den frisinnade motionen nr 148 jämväl handlade om en del andra frågor, och det kan väl inte vara ur vägen att här i dag meddela kammaren, att man bröt ut ur den frisinnade motionen just denna del, för att få den särskilt under kammarens ögon och därigenom frigöra den från det stora betänkandet om arbetsfredens bevarande, och på det sättet göra denna senare fråga behagligare för flertalet av utskottets medlemmar.

Utan att nu alltför mycket gå in på själva motionen vill jag säga, att det finnes nog, herrar Lundqvist och Hagberg i Malmö, en hel del oriktiga påståenden i denna motion. Man går så långt där, att man säger, att man vill förkväva eller i varje fall göra illusorisk individens obundna politiska bestämmanderätt genom att han utsättes för påtryckningar även i andra former, »främmande för den fria övertalning och diskussion, som äro demokratiens livsluft», och en sådan form av påtryckning utgör, säger man, »den s. k. kol-

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
lektivanslutningen av fackföreningar». Man går t. o. m. ända därhän, att man uttalar följande: »Politiska organisationer, vilka framträda som instrument för privata, ekonomiska sammanslutningar, eller överhuvud för enskilda klassers eller gruppers intressen, göra antingen demokratien funktionsoduglig genom sin löftes- och överbjudarpolitik eller giva upphov till en köp- och bytespolitik, som i längden måste demoralisera och totalt undergräva respekten för allt politiskt arbete.» Där går man t. o. m. in på politiska frågor, och det ser ut som om man hänsyftade på andra saker, som förekommit inom riksdagen, vilka gått högern emot. Man säger, att ett sådant tillvägagångssätt, som att fackföreningarna skola kollektivt anslutas till det socialdemokratiska partiet endast kan förekomma i diktaturstyrda stater. Jag skulle vilja fråga motionärerna, i vilka diktaturstyrda stater kan det finnas fackföreningar? Var äro de diktaturstyrda stater, där det finnes reservationsrätt vid sådana beslut, som det här är fråga om? Jag går så långt, att jag vill säga, att det är en saga, när man säger att en person, som har full reservationsrätt, utsättes för otillbörlig påtryckning. Vid våra kommunala val, vid stadsfullmäktigeval och vid riksdagsmannaval, står det den arbetare, som vill tillhöra annan politisk riktning än den, som fackföreningen är ansluten till, fritt att rösta på vad sätt han vill. Det föreligger ingen otillbörlig påtryckning. Då arbetaren kommer med sin fackföreningsbok från en plats till en annan, frågar man honom, om han vill vara med om att vara ansluten till det socialdemokratiska partiet, och då får han svara ja eller nej. Den skriftliga reservationsrätten håller man icke så strängt på. Man tvingar dem icke på något sätt att ingiva någon skriftlig anmälan härvidlag. Vederbörande behöver endast meddela, att han icke önskar vara ansluten till det socialdemokratiska partiet och då slipper han också. Jag kan icke hjälpa, att jag måste betrakta denna motion såsom ett led i hela det angrepp, som man riktar mot fackföreningarna, som ett led i de nålsting, som man söker giva rörelsen. Jag förstår att de frisinnade ha litet svårt att i dessa valrörelsens tider draga sig för att instämma i motionens synpunkter i fråga om föreningsrätten; men dessa synpunkter äro överhuvud taget icke sådana att de förtjäna så stort beaktande.

Vi ha reserverat oss i denna fråga och förklarat, att vi icke anse, att ett sådant ingripande i fackföreningsrörelsen som här föreslås är berättigat. Vi påpeka i vår reservation, att det icke finnes anledning att säga, att det utövas någon personlig påtryckning mot medlemmarna. Deras reservationsrätt är ju oförkränkt. Det vore mycket märkvärdigt, om man kunde tvinga fram ett beslut i denna kammare i den riktning, vari utskottets utlåtande går. Hela denna aktion innebär ett misstroende mot de stora skarorna inom fackföreningsrörelsen. Det är ett misstroendevotum mot hela det parti, som dock många gånger hållit mycket svåra oroselement åt sidan. Allt detta visar att lusten är mycket stor i vissa kretsar, när det gäller att komma åt fackföreningsrörelsen. Jag tror icke, att det är demokratiska skäl, som varit vägledande för motionärerna. Jag håller före, att det är andra ovidkommande saker, som varit anledning till denna framstöt. Hade detta ärende framkommit vid en annan tidpunkt hade denna motion icke erhållit det stöd, som den nu har fått.

Med dessa korta erinringar, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven vid utskottets utlåtande.

Herr **Nilsson** i Göteborg: Herr talman! När man skall taga ställning till denna fråga bör man så att säga se den i sitt historiska sammanhang. Det är ju så, att det, sedan den fackliga rörelsens tilkomst, existerat en naturlig

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
samverkan mellan den politiska och den fackliga rörelsen i detta land. När man nu läser dels motionen och dels utskottets betänkande, finner man, att det hela rimmar mycket illa med det tal, som man fått höra från borgerligt håll och från högerhåll om den respekt, som man säger sig hysa för arbetarrörelsens frigörelsesträvanden.

Här har förut från socialdemokratiskt håll kanske redan tillräckligt klarlagts de synpunkter, som vi anlägga på denna fråga, men när man talar om den otillbörliga påtryckning, som man förmenar äger rum i samband med kollektivanslutningen av fackföreningarna till det socialdemokratiska partiet, vill jag erinra om, att denna anslutning icke så att säga sker från någon centralpunkt. Varje fackförening har var för sig rätt att ansluta sig till det socialdemokratiska partiet. I den händelse det inom den fackliga organisationen finnes majoritet för en dylik anslutning har den rättighet att ansluta sig till detta parti. Den, som icke vill vara med därom har fri reservationsrätt. Man tillgriper alltså ganska långsökta argument för att komma åt det socialdemokratiska partiet, då man argumenterar på sätt man gör i motionen. Förresten, skall högerpartiet vara det parti, som talar om otillbörliga påtryckningar? Jag känner av egen erfarenhet till, att man från det hållet går omkring i husen vid valtillfällena och uppsöker t. ex. hembiträden och andra, som äro anställda i välbeställda borgerliga familjer. Dessa anställda tvingas — det kan jag säga utan tvekan, för att behålla hemfriden — att rösta med högerpartiet. Även på många andra områden har jag kunnat bevittna, hurusom detta högerparti, som här talar om att det vill värna om demokratien, när det gäller att samla röster till det egna partiet, sannerligen icke är så ömsint. Den politiska självbestämningsrätten, som man talar om i utskottets utlåtande, är endast tal och ingenting annat. Hela motionen vittnar om, hurusom de nazistiska tonerna i utkanten av högerpartiet börja klinga i öronen i själva centrum av samma parti. Motionen torde väl få anses innehålla ett uttryck för den uppfattning man har inom vänsterelementen inom detta parti. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! För några dagar sedan behandlades här i riksdagen motioner, som gingo ut på skrivelse till Kungl Maj:t om utredning och framläggande av förslag till en lagstiftning, som komme att djupt ingripa i fackföreningarnas fria rättigheter, därest en sådan lagstiftning skulle komma till stånd. Man tycker, att det hade kunnat räcka med en sådan sak, ty i utskottets förslag rörande den frågan sades det ifrån, att man skulle utreda om på vilket sätt folk skulle få ansluta sig till en fackförening, ävensom om deras rätt att utgå ur en fackförening och om deras rätt till röstning i vissa frågor. Nu har man kommit med ytterligare en annan sak. Man vill förbjuda fackföreningarna att fritt och obehindrat besluta om sina egna angelägenheter. I förbigående vill jag säga, att jag betraktar fackföreningarnas kollektivanslutning till det socialdemokratiska partiet som en fackföreningarnas egen fri- och rättighet.

Jag skall stanna litet grand vid de väckta motionerna och närmast då vid den, som är väckt i andra kammaren av herr Lundqvist i Rotebro och herr Hagberg i Malmö. Man har den senare tiden på det hållet fått ett ganska stort intresse just för fackföreningsrörelsen liksom också för det socialdemokratiska partiet. Man måste fråga sig vad anledningen kan vara till, att man nu fått ett sådant levande intresse för just fackföreningarna i landet. Det är icke så länge sedan — vi kunna allesammans minnas den tiden — som man från högerhåll och från arbetsgivarhåll med mycket stor frenesi gick emot fackföreningarna och gjorde allt vad man kunde för att stävja deras

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
framfart och hindra dem i deras naturliga utveckling. Man har nu kommit ifrån just det första stadiet och man har insett, att det icke på den vägen längre går att göra fackföreningarna och den socialdemokratiska arbetarrörelsen överhuvud någon direkt skada. Därför söker man nu på lagstiftningens väg stävja möjligheterna för fackföreningsrörelsen att komma framåt och göra sin röst hörd i samhället.

Jag skall tillåta mig att citera några brottstycken ur den lundqvistska motionen, vilken är likalydande med den, som är avgiven i första kammaren av herr Gustafson, Fritiof, och herr Nilsson, Bernhard. Där står på ett ställe »även sådana medlemmar, som icke deltagit i omröstningen och följaktligen icke alls givit till känna någon politisk uppfattning eller som direkt röstat mot den politiska enrolleringen, bliva tvångsinskrivna i partiet. Det är ofta mycket betydande minoriteter inom fackföreningarna, som icke begagnat sin rösträtt eller som direkt motsatt sig kollektivanslutningen.» Där säger man, att man skall anföra ett par exempel. Jag vill först fråga motionärerna. När har det exempelvis inträffat att samtliga medlemmar i en fackförening varit närvarande när ett beslut om andra angelägenheter har fattats? Har man tagit reda på hur exempelvis den minoritet, som ej behagat vara närvarande vid ett sådant besluts fattande, reagerat inför beslutet? Nej, det frågar man ej efter. Här är det tydligen fråga om en högersinnad person, som ej ansett det vara förenligt med sin värdighet att personligen vara närvarande vid sammanträdet i fackföreningen. Då har han fortsatt ut till Rotebro och talat om att nu ha dessa diktatorer beslutat, att jag skall vara kollektivt ansluten till det socialdemokratiska partiet, och jag är som högerman för feg att reservera mig mot ett sådant beslut. Följaktligen blir det politisk förföljelse o. s. v. Alltsammans kan man säga är uppdiktade farhågor för en sådan åtgärd. De medlemmar, som icke varit närvarande på ett sådant möte, där kollektiv anslutning beslutats, ha dock rätten att reservera sig. Göra de icke det, så visar det bara, att de sympatisera med majoritetens beslut. Man kan således icke säga, att därför att man efter ett fackföreningsmöte kan visa på att majoriteten vid mötet varit liten, den i verkligheten icke avspeglar det verkliga förhållandet inom organisationen. Det kan hända, att majoriteten blir större en tid efteråt, sedan det visat sig, att reservanternas antal icke blivit så stort. De, som förfäkta den meningen, att det icke går för sig att reservera sig, veta icke vad de tala om. Antingen beror det på lathet, slöhet eller på något annat sådant, att de icke reservera sig. Någon rädsla för att reservera sig kan det knappast vara. Finnes det någon rädsla, så är den uppkonstruerad och icke beroende på att man har en annan politisk uppfattning än majoriteten.

Man har också på ett annat ställe i motionen sagt — och det stycket har herr Hansson i Trollhättan läst upp, varför jag icke skall göra det — något om politiska organisationer, vilka framträda som instrument för privata, ekonomiska sammanslutningar eller överhuvud för enskilda klassers och gruppers intressen. Då vill jag säga: menar man, att högern gör på annat sätt? Det är icke bara arbetarna som företräda en klass, utan även högern är en klass inom nationen, den företräder nämligen den förmögnare klassen. Skall det uttalandet gälla för arbetarrörelsen, måste det vara tillämpligt även på högern i lika hög grad som det är tillämpligt för arbetarklassen. Undergräver man på detta sätt respekten för andra politiska partier, är det sannerligen högern, som börjat med att undergräva respekten, och då bör man adressera utredningsförfarandet åt det hållet och icke åt arbetarrörelsen.

Så står det vidare i motionen: »Från synpunkten av socialdemokraternas anspråk på att kollektivanslutningen bör uppfattas som ett uttryck för deras

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
på klassamhörigheten grundade naturliga rätt, framstår reservationsrätten som en inkonsekvens.» Jag har också talat om reservationsrätten och anfört, att de, som icke våga, kan jag säga, reservera sig, de kunna ju gärna hålla sig borta och de hålla sig också borta från allt politiskt arbete. De våga väl icke ens gå till valurnan och nedlägga sin röst i densamma, om de icke våga reservera sig i organisationerna. Jag tror icke, herr talman, att motionärerna kunna leta fram ett enda verkligt fall, där det skett politisk förföljelse mot en enda person därför att han reserverat sig mot exempelvis kollektivanslutning.

Så talas det om att åsiktsfriheten inom de av socialdemokraterna behärskade fackföreningarna är av inget värde. Jag kan bara meddela, att inom den fackförening, som jag tillhör och som jag varit funktionär i sedan 1919, har icke mig veterligt existerat något s. k. åsiktstvång. Aldrig har man försport, att någon inom den rörelsen har sökt påtvinga någon annan sin politiska uppfattning. Det är klart, att om flera äro samlade av olika politiska chatteringar, det uppstår diskussion, men därmed har det icke skett något åsiktstvång, ty man har icke sökt tvinga på någon annan en politisk uppfattning, som han icke har.

Jag tycker, att motionärerna borde ha gjort klart för sig detta, innan de väckt motionen. Men det är ett översvallande intresse för fackföreningarna, och det är för att komma arbetarrörelsen till livs, som man plockat ihop detta i den fasta övertygelsen att den borgerliga majoriteten i kammaren skall vara på samma linje. Och man hoppas kunna bevara den borgerliga majoriteten, så att man kan genomföra sina lagförslag på det sätt man behagar, utan att man från arbetarhåll skall kunna ställa sig hindrande i vägen.

Det har under den senare tiden inträffat en händelse, som jag tycker man från motionärernas sida borde ha observerat, en händelse som jag tycker är långt allvarligare än kollektivanslutningen av fackföreningarna till det socialdemokratiska partiet, den händelsen nämligen att det enligt tidningspressen i Göteborg för någon tid sedan bildades av den nationalsocialistiska, ekströmska riktningen, en målarefackförening med ett tjugutal medlemmar. Det hette, att fackföreningen var opolitisk, men det står också delgivet, att fackföreningen var öppen även för målarmästare. Varför ha icke motionärerna tänkt på att det här är en större fara för politiseringen av fackföreningarna och att man således borde gå in för att stävja sådant som att nationalsocialisterna bilda fackförening efter sitt eget mönster. Det kan, om det kommer att utveckla sig i större utsträckning, komma att betyda, att det blir en hel del svårigheter för staten, om de få växa sig starka inom landet. Men det är väl, förmodar jag, enligt högerns mening riktigt, att sådana saker ske, och därför talar man icke om vad nationalsocialisterna åstadkommit. Och det lär väl icke dröja så länge, innan herr Lindman etablerar sig såsom fackföreningsordförande på något område. Och den fackföreningen behöver icke kollektivansluta sig till högerns parti därför att den redan från starten är ansluten till samma parti.

Utskottsmajoriteten har också bifallit yrkandet i motionen och hemställt, att det skall verkställas utredning om dessa saker och att det skall framläggas förslag till riksdagen, alltså det förslag, vartill utredningen kan föranleda. Utskottet har icke kostat på sig så värst lång motivering för det beslut, som fattats, men man kan förstå, att det är förenat med litet svårighet att alltför djupt gå in på dessa frågor därför att man har — det visa motionärerna också — icke någon kännedom om de verkliga förhållandena på området. Därför har man icke kunnat gå för djupt in i dem. Man förklarar sig nöjd med en utredning, som kan klarlägga, hur det ligger till, och helst, förmodar jag, en som är partisk, så att den kommer att taga fram saker och ting, som

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
kunna anföras mot fackföreningarnas kollektivanslutning och icke något annat.

Det kunde vara en hel del att säga om dessa saker, men jag skall icke uppehålla mig längre därvid, utan bara till herr Magnusson i Skövde säga, att det är mycket annat, som händer och sker i samhället, som är stötande för rättskänslan, än att fackföreningarna kollektivansluta sig till det socialdemokratiska partiet. Han sade också, att det vore kränkande för rättskänslan, om någon anslutning sker genom enkelt majoritetsbeslut. Vad är det för beslut, som fattas med annat än enkel majoritet, annat än i stadsfullmäktige och å kommunalstämmor, däri vissa frågor beslut måste fattas med kvalificerad majoritet. Även fackföreningarna ha sådana frågor, i vilka beslut skall fattas med kvalificerad majoritet, men de flesta frågor avgöras med enkel majoritet. Även i riksdagen avgöras de flesta frågor med enkel majoritet. Och jag tycker, att herr Magnusson i Skövde borde kunna säga, att det är kränkande för rättskänslan, när exempelvis en majoritet på ett par personer beslutar om åtgärder mot fackföreningsrörelsen, och detta mot en ganska kraftig minoritet i riksdagen. Är det icke kränkande för rättskänslan? Skall man icke införa ett annat system, som förbjuder en tillskapad majoritet att utöva sin makt eller diktatur, kunna vi kalla det, därför att man icke vill höra talas om sakskäl på detta område? När man känner sig säker i sadeln, fattar man vilka beslut som helst och frågar icke efter, hur sådana beslut uppfattas på annat håll. Där kan man tala om kränkande av rättskänslan, men därvidlag förmodar jag, att herr Magnusson i Skövde icke är med om att erkänna, att det är kränkande för rättskänslan. Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Det är ganska intressant att höra socialdemokraterna i denna fråga. De ha förut medverkat till en lagstiftning till skydd för tredje mans rätt, ett skydd som Social-Demokraten definierade såsom skydd för strejkbrytare och dem, som falla arbetarna i ryggen. Herr Magnusson i Kalmar har uttalat sig för det knippe av krav mot fackföreningsrörelsen, som riksdagen uttalade sig för i lördags genom sitt beslut om utredning. Då var det icke fråga om att det gällde fackföreningarnas interna och egna angelägenheter, men när det nu gäller en sådan detalj som fackföreningsrörelsens finansierande av det socialdemokratiska partiet, då är det genast fråga om fackföreningarnas interna angelägenheter. Det rimmar icke med verkligheten, och det visar, att när socialdemokraterna i dag gå emot en sådan här projekterad lagstiftning, är det därför att den berör partiets ekonomiska intressen. Där tangeras deras tankar och strävanden, men när det gäller den väsentliga frågan för fackföreningsrörelsen, att ha frihet att tillvarataga sina medlemmars ekonomiska intressen, då är det en annan sak. Då finnes det icke längre något intresse för fackföreningarnas frihet.

Det är en sak detta socialdemokraternas ställningstagande, men det är också en anledning för socialdemokraterna att här betänka något. De få gärna regera för de borgerliga eller åtminstone mellanpartierna, så länge de genomföra en sådan politik, som ligger i dessa partiers intresse. Så länge få de också deras stöd, men samtidigt rikta dessa borgerliga partier och naturligtvis främst högern det ena hugget efter det andra mot socialdemokraterna och tacka dem för hjälpen. Jag betraktar detta förslag som ett hugg i ryggen på regeringen eller rättare som ett försök att undergräva regeringens prestige. Det är icke något tvivel om att det är majoritetens i andra lagutskottet mening att åstadkomma det för att det sedan i den borger-

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)

liga pressen skall kunna visas upp för regeringen: se här ha ni beviset för er dödlighet.

Jag tror, att ett praktiskt genomförande av andra lagutskottets förslag icke skulle innebära ett hårdare tryck på fackföreningarna än det socialdemokraterna själva genomfört. De ha verkligen genomfört och praktiserat en mycket hård diktatur. De, som tycka, att det är naturligt, att en fjärdedel och styvt det skall vara kollektivansluten till det socialdemokratiska partiet och därmed tillföra det en massa inkomster, de ha uteslutit en avdelning därför att den råkar vara ansluten till Sovjetunionens vänner. De, som finna det naturligt, att landsorganisationen anslår en kvarts miljon kronor till socialdemokraternas valrörelse eller att landsorganisationens kongress anslår i två omgångar 100,000 kronor till en socialdemokratisk tidning i Norrbotten, de kunna utan vidare utesluta en fackförening därför att den anslår 500 kronor till en kommunistisk tidning. Det bidrager till att belysa hyckleriet i socialdemokraternas position.

Vad själva förslaget angår, om man skall gå in för en lagstiftning, som förbjuder fackföreningarna att kollektivt ansluta sig till ett politiskt parti — det kan i detta fall bara gälla det socialdemokratiska partiet — betraktar jag dock detta som ett intrång från riksdagens sida i de angelägenheter, som äro fackföreningarnas egna. Jag anser, att det är fackföreningarna, som ha att själva avgöra, om de vilja vara kollektivt anslutna till ett politiskt parti; låt vara att det finnes åtskilliga anledningar att kritisera de former, varunder kollektivanslutningen sker, låt vara att det försiggår åtskilligt av åsiktsförtryck av socialdemokraterna mot sådana fackföreningsmedlemmar, som icke sympatisera med det socialdemokratiska partiet, och låt vara att de utnyttja fackföreningsrörelsen på ett sådant sätt, att därigenom gagnas en monopolställning för partiet. Men det är dock icke en sak, som det skulle falla oss in att mobilisera riksdagen för att få slut på. Vi föra en kamp mot detta inom fackföreningarna, och det är självklart, att vi icke kunna anse, att det finnes något skäl för en sådan lagstiftning, som andra lagutskottet vill genomföra, just därför att vi betrakta dessa frågor som en fackföreningarnas egen sak. Jag ber därför att få yrka avslag på andra lagutskottets förslag i frågan.

Herr **Molander:** Herr talman! Det kunde kanske vara nog talat i frågan, men jag ber att få framföra några synpunkter i alla fall. Jag vill till en början starkt betona, att det socialdemokratiska partiet icke på något sätt avser att enrollera i sina led medborgare, som icke äro socialdemokrater. Under utskottets behandling av frågan var det en ledamot i utskottet, som sade, att vi äro så samvetsömma på området, att vi även vilja tillvarataga kommunisternas rätt. Så fort det blir veterligt, att någon bolsjevik är kollektivt ansluten till det socialdemokratiska partiet, uteslutes han, och inte tror jag, att det var för egen samvetsnöds skull, som herr Lundqvist och herr Hagberg i Malmö motionerat härutinnan, ty om de skulle på något sätt råka bli medlemmar i det socialdemokratiska partiet genom kollektivanslutning, skulle det icke dröja länge, förrän de bleve kollektivt uteslutna. Så är det med den saken.

Vilkas ärenden är det då som herrarna gå? Ha ni några fall att draga fram, där någon medborgare beklagat sig över att han blivit tvungen att ansluta sig till det socialdemokratiska partiet? Herr Andersson i Rasjön sade, att han kände en man, men att han icke vågade namnge honom av fruktan för att undertecknad skulle sätta i gång en förföljelse mot honom. Det går ju att krypa undan på det sättet, men i övrigt ha vi alla, som sysslat med detta ärende, icke hört talas om någon, som varit rädd för att anmäla reservation be-

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
träffande sin anslutning till det socialdemokratiska partiet. Det finnes reservanter i alla fackföreningar. I järn- och metallarbetarefackföreningen i Stockholm är det ett tusental reservanter. Gå och fråga dem, tag fram något bevis om att det finnes någon enda som blivit förföljd, att han fått stryk eller att något annat vederfarits honom. Är det för övrigt någon konsekvens här? Varför skall man bara förbjuda fackföreningarna att kollektivt ansluta sig till det socialdemokratiska partiet? Varför inte förbjuda ungdomsklubbarna att ansluta sig till det socialdemokratiska partiet, bäste herr Lundqvist? Här bilda några ungdomar en ungdomsklubb, och så beslutar majoriteten, att klubben skall ansluta sig till det socialdemokratiska partiet. Det måtte väl också vara ett förtryck över minoriteten.

Men det finnes andra kollektiva anslutningar också. Här är det nu en massa — ja, kanske ej en massa — men åtskilliga frireligiösa medlemmar av kammaren, som komma att rösta för den här fräckheten. Men ha de tänkt på, att det finnes nykterhetsföreningar, som kollektivt anslutit sig till svenska fred- och skiljedomsföreningen? Det finnes sammanslutningar av olika slag här i landet. Varför bara inrikta sig på detta område? Bästa herrar motionärer och kammarmajoritet — som jag förmodar! Det här är inte någon samvets- eller frihetsfråga utan en återklang av reaktionen ute i världen. Man vill motionsvis införa vissa delar av fascismen i Sverige. Önskemålet är naturligtvis, att man kunde förbjuda medborgarna att ansluta sig till det socialdemokratiska partiet. Några andra konsekvenser kan man ej draga, ty faktiskt angår det inte någon, hur medborgarna ansluta sig till det socialdemokratiska eller andra partier. Det finnes många andra slag, vilket jag också varit inne på, av kollektiv anslutning, ehuru det där ej gällde anslutning till något politiskt parti. Men så är det ju alltid, när man tillhör en förening: Vill man ej vara med om dess beslut, har man ej annat att göra än anmäla sitt utträde. Här behöves det ej, därför att det finnes denna säkerhetsventil, och man kan vara med i primärorganisationen, nämligen fackföreningen, ehuru fackföreningen ansluter sig kollektivt till vissa ändamål, som medlemmarna inte alltid vilja vara med om. Jag är själv ledamot av en fackförening, som inte är kollektivt ansluten i detta avseende, men den är ansluten t. ex. till olycksfallsförsäkring. Varför skall jag vara med därom, då jag ej i levande livet kan få någon nytta därav? Men vi ha nödgats genom ett kollektivt beslut att betala avgifter därför. Jag kan ej reservera mig mot det. Så är det på många områden av föreningsverksamhet. Jag förstår, att det lönar sig inte att komma med några som helst skäl här. Jag tror emellertid, att detta är ett sådant ämne, vari man nog kommer att fatta beslut i dag. Men det är möjligt, att om kammaren går till att besluta i enlighet med utskottets förslag här, så kommer det att motverka det syfte, som motionärerna velat vinna, nämligen att hjälpa Kilbomssocialisterna att försvaga det socialdemokratiska partiet. Vi ha, som det nu redovisas i papperen, ungefär 325,000 medlemmar. Det är möjligt, att verkan av detta beslut bland de svenska arbetarna blir, att det socialdemokratiska partiet kommer att få lika många medlemmar som landsorganisationen, nämligen 600,000. I varje fall tror jag, att jag för mitt eget fögderi skall kunna garantera, att verkan av herr Lundqvists och herr Hagbergs i Malmö motion och ställningstagandet därtill i riksdagen skall betyda åtminstone ett par tusen nya medlemmar i det socialdemokratiska partiet i Ångermanland.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! I den motion, som väckts av herrar Hamrin och Jeppsson m. fl. rörande utredning om åtgärder för arbetsfredens främjande, har förevarande spörsmål om vissa organisationers anslutning till

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
politiska partier beröts som en detalj i det komplex av frågor, som borde utredas. Men vid behandlingen i andra lagutskottet utbröts denna del av den hamrinska motionen för att behandlas tillsammans med de motioner i samma ärende som väckts från högerhåll. Jag och min partikamrat i utskottet ansågo, att denna sak bort behandlas i samband med den stora frågan och ingått som en integrerande del i utlåtandet om utredning rörande arbetsfreden. Jag har för min del icke velat medverka till att på sätt som här skett accentuera denna sak som så betydelsefull, att den skulle göras till föremål för särskild utredning, men på grund av utskottets beslut har det kommit att bli, som nu har skett.

I själva sakfrågan har jag den uppfattningen, att jämväl denna del av det större frågekomplexet om företeelserna på arbetsmarknaden är förtjänt av saklig utredning. Kollektiv anslutning till ett politiskt parti betyder trots de invändningar som gjorts ett visst åsiktstvång. Den reservationsrätt som finnes är säkerligen tämligen illusorisk. Den ringa utsträckning, vari den använts, visar, att ej alla, som borde reservera sig, göra det, ty inom fackföreningarna finnes ett mycket stort antal människor, som äro partilösa och varken kommunister eller socialdemokrater eller något annat. Men dessa ha i de flesta fallen inte tillräckligt positivt intresse, så att någon reservation kommer ej från dem, utan vederbörande släpas med, så att säga mer eller mindre medvetet. Man kan invända, att om en person är så litet intresserad, att han ej har någon åsikt, är det icke så stor skada skedd, om han politiskt föses tillsammans med andra mot sin vilja. Jag vill dock hävda den synpunkten, att rent principiellt är det förkastligt, att medlemskap i en fackförening eller en yrkesorganisation skall kunna tagas till intäkt för ett sammanförande med politiska organisationer. Det gäller ingalunda för mig speciellt fackföreningsrörelsen utan även andra organisationer. Vi ha exempelvis den fackliga rörelsen bland jordbrukarna, R. L. F., som växer upp. Jag skulle ogilla, om dess föreningar fattade beslut att ansluta sig till bondeförbundet. Likadant i fråga om andra sammanslutningar, t. ex. om sjöofficersförbundet skulle kollektivt ansluta sig till högerpartiet. Jag tror, att man får se saken sådan den är och ej lägga så starka fackföreningssynpunkter på den, som herr Molander nyss gjorde. Jag inser fullt väl, att det kan vara ganska svårt att här finna formen för en laglig reglering. Men det omdömet gäller ej endast denna detalj. Det gäller alla de spörsmål, vi behandlade häromdagen till arbetsfredens bevarande, att man får försöka treva sig fram. Här gäller det endast en utredning. Herr Lindberg ville förmena, att utredningen skulle bli partisk. Herr Lindberg behöver väl ej befara, att man skall löpa några risker i det fallet. Vad herr Molander anförde verkade litet skenheligt. Man fick den uppfattningen av hans inlägg, att det var obefogat att göra några invändningar mot fackföreningarnas sätt att behandla sina medlemmar ur åsiktsfrihetens synpunkt. Det var bara elaka påståenden, när man säger, att här och där utövas åsiktstvång. Jag har här ett tidningsutklipp, som talar om vissa händelser i Göteborg, när de svenska fotbollsspelarna kommo från Bologna och en av dem blev utesluten ur hyresgästföreningen. Där ha vi en facklig sammanslutning, som gör anspråk på att förfoga över medlemmarnas åsikter. Så slutar notisen med, att en herr Ernst Andersson, som tillhör fackföreningen i Göteborg inom järn- och metall, av fackföreningen avfordrats avbön för att han skulle gjort fascistisk hälsning i Bologna. Och ändock har en annan deltagare, som heter Rydberg, förklarat, att de ej gjort någon fascistisk hälsning, utan endast viftat med handen. Vad är nu detta? Avsikten kan ej ha varit någon annan än att utöva ett obefogat tvång. Det råder ej något tvivel, att detta var avsikten. Det är ej lika med en fackföreningsorganisa-

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)

tion som med andra organisationer, sjukkassor eller dylikt. I allmänhet är medlemskap i en fackförening ett villkor för att erhålla arbete i facket. Man måste tillhöra fackföreningen för att få arbete. Så är dess värre förhållandet, och då har en medlem av en fackförening ej samma frihet att utträda som en medlem av andra sammanslutningar. Medlemskap i en fackförening är ett villkor för att kunna existera, och därför måste man från demokratiska utgångspunkter anse, att det är oriktigt, att en fackföreningsmedlem skall med tvång, mer eller mindre, nödgas tillhöra ett politiskt parti.

Från dessa utgångspunkter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Sandberg* och *Olofsson* i Digernäs.

Herr **Hage:** Herr talman! Jag begärde ordet, när herr Hagberg i Luleå yttrade sig. Han kom verkligen att gå på samma linje som vi, men han yttrade något, som ej bör stå oemotsagt vid detta sista arbetsplenum, för att det sedan skall kastas ut i valrörelsen. Han sade, när han resonerade om saken, att vi socialdemokrater principiellt gått in för att åstadkomma tredje mans skydd åt strejkbrytare. Jag tycker, att det är ganska egendomligt, att herr Hagberg kan våga sig på ett sådant uttalande efter de anföranden, som höllos från socialdemokratiskt håll vid behandlingen av frågan om tredje mans rätt, där det starkt markerades, att man ej ville utsträcka lagstiftningen så långt och ge så vidgad omfattning åt tredjemansbegreppet. Jag har alltså velat — innan jag går över i övrigt till den fråga, som behandlas — säga till herr Hagberg i Luleå, att hela denna fråga om vad tredje mansbegreppet skall omfatta, blir en sak, som kommer att avgöras vid utredningen. För min del gjorde jag det uttalandet, att jag helst såge, att omfattningen inskränkte sig till endast sådana fall, som t. ex. när en kaféidkare eller handlande blir förföljd därför att han haft affärer med — kanske utan att veta det — en strejkbrytare.

Sedan vill jag säga några ord om de exempel, som framförts och lagts till grund för hela den attack mot fackföreningsrörelsen, som nu åstadkommits här i riksdagens sista timme. Herr Lindberg i Stockholm nämnde om, att även i den här föreliggande motionen åberopar man en del sådana exempel. Jag vill då tala om en sak, som kommit till min kännedom. Det var en person, som mycket väl känner till dessa förhållanden, en fackligt organiserad man i ledande ställning, som talade om vid något tillfälle, då jag var närvarande, hur högern skaffade sig dessa exempel, som den sedan lägger till grund för sina motioner. Det hade inträffat vid upprepade tillfällen — sade den mannen — att personer, som hade exempel att framdraga om övergrepp från fackföreningarnas sida, hade kommit till den fackliga organisationen och erbjudit denna fackliga organisation, att exemplet icke skulle utnyttjas mot fackföreningen mot det, att vederbörande finge väl tilltagen ekonomisk gottgörelse. Då hade det inträffat i flera fall — påstod den mannen, som säkerliken kände detta mycket väl — att vederbörande i den fackliga organisationen bett mannen dra åt skogen, och då hade denne gått direkt till högerns byrå och där antagligen lyft en ganska stor summa för att han överlämnade exemplet åt byrån för att sedan användas i den agitation, som nu bedrives mot fackföreningsrörelsen. Jag har velat få detta intaget i kammarens protokoll. Det är något att slå fast för kommande tider, hur det underlag i en del fall skapats, som ligger till grund för högerns attack i denna och andra frågor.

Sedan vill jag säga, att det här är en *politisk revanchmotion* och intet an-

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)

nat. Det är ju ganska naturligt, att högern är mycket bekymrad över, att det socialdemokratiska partiet har en så stark ställning som det har. Och när man inte på andra vägar kan komma åt partiet, försöker man på denna bakväg komma det till livs. Jag tycker, att när det gäller sådana saker vore det rimligt att slåss med blanka vapen, framföra sina argument och försöka i kammaren och i landet skaffa sig ökad styrka och ej söka sig fram, när man icke vinner seger, på sådana bakvägar som denna. Ty naturligtvis ligger det bakom detta icke någon rättslidelse från högerns sida utan den mest renodlade och oförfalskade ilska över högerns motgångar. Det är med ett ord bakgrunden till dessa motioner från högerns sida.

Nu hade jag trott, att detta förslag inte skulle gå igenom i andra lagutskottet. Jag ansåg det uteslutet. Men det har blivit en viss omsvängning i utskottet. I detta utskott gå nu igenom under den sista tiden en del saker, som ej skulle ha gått igenom där förut. Jag känner till det, därför att jag varit med från den tid, då andra lagutskottet första gången kom till. Om det nu blir majoritet, är det intet att göra däråt. Då blir det att, om det åstadkommes en lagstiftning, söka åstadkomma, att den blir så litet verkningsfull som möjligt.

Sedan vill jag säga, att på den sidan, från vilken denna motion kommer, är det väl si och så med åsiktsfriheten, när det gäller den politiska anslutningen och uppoffrande av pengar för politiska ändamål. Jag kände en gång en högerman, som arbetade i högerns vingård. Han kom till mig en dag och sade mycket glädjestrålande: »I dag har jag genom telefonsamtal fått ihop 10,000 kronor för valrörelsen.» Då sade jag: »Att inte en del av de herrar, du telefonerat till, reagerat.» »Nej», sade han, »det vore sannerligen inte rådligt för dem att göra så.» Det uttalandet visar, hur det förhåller sig på andra sidan. Det är verkligen så, att finnes det någon liten påtryckning från vår sida på arbetare och småfolk, så saknas det sannerligen ej sådana från den sidan, varifrån denna motion kommer.

Herr talman, med dessa ord skall jag be att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Hällgren:** Herr talman! Jag vill ej att kammaren skall besluta i detta ärende, utan att jag fått säga några ord, men jag lovar, att ej bli långrandig.

Jag tycker mig se en viss glädje i ansiktena hos medlemmarna av högerpartiet och även vissa vänsterpartier, vilket tyder på, att man ej tar detta så allvarligt. Men även om man ej tror, att det skall bli något resultat, skall man dock betänka, vilka konsekvenser det får för framtiden, om man vidtar den åtgärd, som lagutskottet föreslagit. Jag har själv varit med om att begära utredning rörande exempelvis lagstiftning mot beväpnade sammanslutningar, men det var en ordningsfråga, som närmast syftar till att kultivera, om jag så får säga, de olika samhällsåskådningarnas kamp mot varandra. Och jag har varit med om att begära utredning om åtgärder mot sådan verksamhet, som med våldsamma eller olagliga medel vill omstörta eller förändra Sveriges stats- och rättsordning. Men här syftar man till att komma åt en handling, som i och för sig icke är brottslig. Nu begär man utredning om en lagstiftning mot kollektiv anslutning till ett politiskt parti. Med bästa vilja i världen kan jag ej finna någon saklig grund för en lagstiftning på detta område. Var ha vi den brottsliga handlingen, som man vill åt? Vad är det för åtgärd, som man vill kriminalisera? Vi ha här i landet hushållningssällskap och även landsting, om jag ej minns fel, vars medlemmar gått in i jordbrukarungdomens förbund, varvid kollektiv anslutning funnit tillämpning. Det är ej något i den handlingen, som är brottsligt. Då kan ju denna anslutningsform,

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)

om den skall kriminaliseras, icke bli brottslig på annat sätt än att kollektivanslutningen sker till en organisation, som i och för sig är av brottslig eller kriminell art. Anser man icke på borgerligt håll, att det socialdemokratiska partiet, som i detta fall skulle vara den organisation, till vilken anslutningen skulle ske, är av brottslig eller kriminell art, har man icke tillräcklig grund för dessa lagstiftningsåtgärder, och då bör man även på borgerligt håll vara mycket försiktig, då man skall genomdriva ett sådant lagförslag. Det kan hända, att även socialdemokraterna komma och begära lagstiftningsåtgärder, som kriminalisera de borgerliga partierna. Detta är en synpunkt, som även bör framhållas, då riksdagen går in för att begära visserligen blott en utredning, men en utredning, som ändå syftar till lagstiftningsåtgärder på detta område. Skall man inleda en sådan lagstiftningsera i detta land, att det ena partiet skall försöka skriva lagar för och kriminalisera det andra, trots att dessa partier officiellt erkännas vara lojala, kan det sannerligen leda till mycket egendomliga konsekvenser, och framför allt kommer man icke att vinna det resultat, som andra lagutskottets majoritet säger sig vilja vinna, nämligen att bevaka den politiska friheten och självständigheten. Jag kan oavsett vilket parti det gäller anslutning till och oavsett att det är en ekonomisk fråga, icke finna några som helst sakliga eller juridiska grunder för det yrkande, som andra lagutskottets majoritet kommit med, och ber därför att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Det var en socialdemokratisk talare, som här i debatten sade, att man måste ställa denna fråga i dess historiska sammanhang, och jag skulle tro, att det är ganska riktigt för bedömandet av vad som egentligen sker. Det finns ju ett gammalt ordspråk, som säger, att om man ger en viss potentat ett finger tar han gärna hela handen, och det ordspråket har säkerligen socialdemokraterna anledning att lägga på minnet, när det är fråga om att behandla det spörsmål, som i detta sammanhang är aktuellt. Det är väl ändå så, att om man skall diskutera denna fråga man har att försöka klara ut begreppen: Antingen principen fackföreningar, som ha rätt att själva besluta om sina angelägenheter, eller principen lagstiftning för i samhällskroppen inmonterade fackföreningar. Den senare principen företräda onekligen socialdemokraterna. Här ha vi ändå under de sista dagarna kunnat bevittna, huru socialdemokraternas främsta talesmän förklarat sig vara anhängare till den lagstiftningen, beträffande fackföreningarna och deras verksamhet. Och när man överhuvud taget går in för en lagstiftning beträffande fackföreningarna och deras verksamhet, har man gett herr Lindman och herr Lundqvist ett finger, och det är återstoden, som de nu hålla på att hala in. Det skall man icke bortse ifrån. Det är i realiteten, vad som här förekommer. Vi ha vid behandlingen av varje sådan lagstiftningsfråga förklarat oss vara motståndare till en lagstiftning beträffande fackföreningarnas verksamhet, och det är naturligt, att vi säga ifrån även i denna fråga, att detta är något, som icke riksdagen eller de borgerliga överhuvud taget ha något att göra med. Därvid har varje arbetare rätt att själv besluta över huru han skall använda sina pengar, och med hänsyn härtill är det naturligt, att vi äro motståndare till sådana lagstiftningsåtgärder även av det slag, som det här är fråga om.

Herr Hage säger, såsom alltid, när det gällt andra lagförslag beträffande fackföreningarna: »Blir det majoritet få vi naturligtvis vara med och hjälpa till, så att det blir så litet verkningsfullt som möjligt.» Herr Hage är alltså beredd att på detta område vara med om att utforma lagar mot fackföreningsfriheten. Det står naturligtvis honom och även de andra socialdemokra-

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
terna fritt att fullfölja den linjen även i denna fråga och vara med om att genomföra en lagstiftning gent emot fackföreningarna. Jag är emellertid ganska säker på att partiet icke kommer att intaga den ståndpunkten, därför att här gäller det alldeles speciellt för partiet ett ekonomiskt spörsmål. Beträffande den verkliga meningen i denna historia kan jag icke fatta annat än att det är en agitation ifrån högerns och de övrigas sida, som framlagt förslaget, ty jag kan icke göra mig fri från den uppfattningen, att det skulle säkerligen gagna de syften, som man på borgerligt håll allmänt företräder. Då är frågan, huruvida man icke skulle vinna mera på att föreslå, att en anslutning till det socialdemokratiska partiet vore obligatorisk för fackföreningsmedlemmarna. När man nämligen får den hjälp, man får, när det gällt att genomföra lagar i andra avseenden mot fackföreningarna, är det uppenbart, att högern icke kan begära mera av det politiska parti, som skall företräda arbetarnas intressen.

Jag hörde med intresse på herr Lindbergs i Stockholm anförande. Han sade, att vid en anslutning till fackföreningarna finns det reservationsrätt, och att det därför egentligen är slöhet eller lättja, om arbetarna stå kvar i det socialdemokratiska partiet. Jag får säga, att den uppfattningen delar jag i mycket stor utsträckning. Med den politik, som bedrives, är det klart, att det vakna iakttagandet av vad som skett och det vakna iakttagande av den uppfattning, som från socialdemokratiskt håll framträtt i dessa lagstiftningsåtgärder gent emot fackföreningarna, skulle medföra, att man vände det socialdemokratiska partiet ryggen. Det finns knappast någon annan förklaringsgrund till att man står kvar än den, som herr Lindberg i Stockholm mycket riktigt talade om.

Herr Hage sade, att tredje-mansbegreppet skall klaras ut i utredningen. Ja, men herr Hage, utredningen är ju verkställd och förslaget föreligger, och det är alltså med kännedom om innehållet i detta förslag, som dessa förklaringar ges från socialdemokratiskt håll. Det är ofrånkomligt, att så är fallet. När herr Molander säger, att högern hoppas, att den med denna lagstiftning skall kunna hjälpa socialisterna att försvaga det socialistiska partiet, är det naturligtvis ett tal, som icke ens herr Molander tror på. Det politiska uppvaknande, som har förekommit bland arbetarna, hänger också samman med detta spörsmål. Även om man offrar betydande mängder av de pengar, som fackföreningsfolket skrapar ihop till sina fonder, för den socialdemokratiska valrörelsen, är detta något, som högern icke har någon anledning att lägga sig i, i varje fall icke någon rätt att lägga sig i, ty icke menar väl herr Lundqvist, att det skulle vara möjligt för er att få något av dessa pengar för er verksamhet även om skillnaden i den politiska verksamheten numera icke är så förfärligt stor? När det sedan gäller åsiktsförtrycket, som varit det som man från borgerligt håll egentligen vill motsätta sig, frågar jag: Är det uppriktigt? Herr Lundqvist svarar: ja. Erfarenheten säger mig emellertid, att de borgerliga överhuvud taget ingenting ha emot ett åsiktsförtryck av vad slag som helst, blott detta icke sker på deras politiska meningsfränder. Jag skulle kunna nämna exempel på, hur man t. o. m. ur samhällets egna företag avskedat arbetare för deras politiska uppfattning. Jag känner speciellt ett exempel, då man kastat ut i arbetslöshet efter 30 års anställning en man, som hade familj om fem personer att försörja, icke för något annat än hans politiska åskådning. Detta appåderades allmänt i högerpressen, men de, som handla på det sättet och understödja sådana åtgärder, skola icke komma och moralisera över att arbetare kunna mot sin vilja t. o. m. bli anslutna till ett politiskt parti. Skulle ni lagstifta om sådant, skulle det vara att erbjuda företagare att på grund av en politisk åskådning kasta ut sina arbetare på

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
gatan att där svälta ihjäl. Det är syftet, och klara de sig undan det ödet, är det sannerligen icke högerns förtjänst. Det låter en smula illa, när de, som understödja sådana handlingar, komma och moralisera på sätt, som man här gjort från borgerligt håll i detta sammanhang. Försök att ge varje människa rätt och möjlighet att genom arbete försörja sig! Låt bli att förfölja dem på grund av deras politiska åskådning! När ni uppfyllt detta rimliga anspråk, ni, som företräda och sympatisera med dem, som ha majoriteten på det område, där sådant kan ske, då kunna ni möjligen ha rättighet att komma och moralisera över vad arbetarna taga sig för, men sannerligen icke förr.

Herr Andersson i Rasjön sade, att han var motståndare till en kollektivanslutning och anförde såsom exempel, att han skulle vara mycket missbelåten med att R. L. F. anslöte sig till bondeförbundet, och det är säkerligen ingen av oss här i kammaren, som tvivlar på att herr Andersson i Rasjön skulle vara missnöjd med detta, men en anslutning till de frisinnade har möjligen herr Andersson i Rasjön ingenting emot. Det är väl så med dem, som företräda utskottet och ansluta sig till dess uppfattning i denna fråga, att om det icke skulle gagna deras politiska intressen äro de motståndare därtill, men skulle man kunna åstadkomma sådana åtgärder, som gagna deras politiska intressen, då äro de naturligtvis färdiga att understödja dem. Det är så med socialdemokraterna och deras uppträdande i denna debatt och för visso även med de borgerliga.

Det finns anledning att säga åtskilligt beträffande socialdemokraternas handhavande av den politiska friheten i fackföreningarna och för arbetarna överhuvud taget, men, herr talman, det är icke här man skall diskutera den saken. Det anser jag, att vi skola göra i fackföreningarna och på arbetarmöten, men herr Lundqvist och herr Lindman och de andra, som nu hålla på att motionera i den saken, ha icke med det att göra. Det klara vi upp på annat ställe. Socialdemokraterna ha väl för närvarande övertaget, men få de på längre eller närmare håll en tid framåt ännu promenera i sällskap med bondeförbundet och då och då tillsammans med herr Lundqvist och hans meningsfränder, klarar sig nog saken beträffande anslutningen till socialdemokratiska partiet utan att herr Lundqvist behöver ha några bekymmer för det. Jag är ganska förvissad om, att om herr Lundqvist då skulle motionera, komme han snarare att vara böjd för att motionera för deras anslutning till socialdemokratiska partiet, ehuru han för dagen vill ha dem därifrån. Även den saken komma säkerligen arbetarna att klara ut själva.

Jag kommer, herr talman, att tillsammans med mina partikamrater rösta för avslag på utskottets hemställan, och vi göra det av den anledningen, att vi anse, att detta sannerligen icke är ett spörsmål, som hör hemma i riksdagen.

Herr **Frankenberg:** Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden med något längre inlägg i denna debatt, då jag icke kan frigöra mig från den uppfattningen, att denna motion i sig själv är så långsökt, att den drar ett visst löjets skimmer över sig. Jag har endast begärt ordet för att ge en upplysning till herr Andersson i Rasjön. Han är tyvärr inte inne, men det kan kanske icke skada, att kammaren får reda på, att när man skall välja sina exempel, som han gjorde, för att belysa det åsiktsförtryck, som kollektivanslutningen till det socialdemokratiska partiet skulle medföra, så bör man åtminstone välja sådana fackföreningar, som äro anslutna till det socialdemokratiska partiet. Herr Andersson i Rasjön citerade ju en artikel, varav framgick, att järn och metall i Göteborg skulle genom ett beslut ha avfordrat en av de fotbollsspelare, som deltogo i matchen i Bologna, en avbön, därför att han gjort fascist-

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)
hälsning. Nu är det emellertid på det sättet, att järn och metall i Göteborg tillhör icke socialdemokratiska partiet. När man söker argument, bör man ju i varje fall framför allt välja sådana fall, där vederbörande fackförening är ansluten till partiet. Ej heller är någon hyresgästförening ansluten till det socialdemokratiska partiet.

Bara dessa omständigheter och den argumentation, som har förts dels av motionärerna, dels av dem, som stödja motionen, visa ju, att förslaget är förkastligt och framför allt så långsökt, att man icke har anledning att inlåta sig på någon saklig debatt på detta område.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Det var herr Anderssons i Rasjön anförande, som gav mig anledning att begära ordet. Han sade, att jag behövde icke vara rädd för en utredning av denna fråga, när det var den nuvarande regeringen, som skulle tillsätta utredningsmännen. Jag har aldrig sagt, att jag var rädd för utredningen som sådan, utan jag har sagt, att motionärerna skulle väl vara glada, därest utredningen bleve så ensidig, att icke det, som talade till arbetarnas förmån, komme fram och bleve så värst mycket synligt. Det påståendet vidhåller jag allt fortfarande.

Det har här vid flera tillfällen efterlysts exempel, och man trodde, att herr Andersson i Rasjön skulle komma med något sådant, som visade, att tvång hade utövats emot dem, som ha en annan politisk uppfattning än majoriteten inom en kollektivansluten fackförening. Något sådant exempel har emellertid ännu icke kommit fram, vilket ju är ett belägg för att man icke heller har något att komma med, utan att det bara är uppkonstruerade historier, uppkonstruerade farhågor, som man har skisserat upp för att få ett underlag för sin begäran om utredning och ingenting annat.

Jag skall icke vidare gå in på den frågan. Jag skall endast svara på en fråga av herr Andersson i Rasjön. Han frågade, vad man skulle säga, om exempelvis sjöofficersförbundet skulle ansluta sig till högerpartiet. Ja, jag vet icke vad man i allmänhet skulle säga om den saken, men jag för min del skulle säga, att nu har väl åtminstone högern blivit glad, ty nu får den ju två årsavgifter från samma personer.

Herr förste vice talmannen **Bengtsson:** Herr talman! Jag har skrivit under en motion i detta ämne, som gick ut på att man skulle försöka utjämna de svårigheter, som så lätt uppstå mellan arbetsgivare och arbetare. Under diskussionen har man också kommit rätt mycket in på frågan om föreningsrätten, och det måste anses vara för medlemmarna en helig rätt, som de äro angelägna att bevara. Av vissa uttalanden, som här blivit gjorda, kommer man osökt att erinra sig den tid, då det rådde strid om de religiösa föreningarnas rätt att få driva sin verksamhet i enlighet med sina åsikter. Det rådde mycket motstånd mot dessa på den tiden. Jag kan för min del icke heller underlåta att säga, att om det på något sätt här skulle gälla att kringskära fackföreningarnas föreningsrätt, måste man gå fram med mycket stor försiktighet. Har man som jag under trettio år haft tillfälle att se det goda, som en välskött fackförening kan åstadkomma både för arbetarna och samhället, intar man kanske en något annan ställning till fackföreningarna än man gör, innan man är vidare insatt i deras arbete.

Jag är med om en utredning, som kan medföra, att man tar bort de oarter och brister, som finnas och som äro till skada för fackföreningarna själva, men jag ber samtidigt än en gång få betona, att man bör gå fram med försiktighet, så att man icke skadar fackföreningarna, då de rätt bedriva sin verk-

Ang. förhindrande av kollektiv anslutning till politiskt parti. (Forts.)

samhet. Den är till nytta och gagn både för de enskilda arbetarna och för den ort, där dessa bo. Men övergrepp och oarter kan jag icke gilla.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Hansson i Trollhättan begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna nu antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nejpropositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Lundqvist, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 79 ja och 78 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 6.

Ang. vissa ändringar i arbetstidslagen.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 53, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om arbetstidens begränsning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 286, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.* föreslagit, att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte anhålla om utarbetande och framläggande för 1935 års riksdag av förslag dels till sådana ändringar av lagen om arbetstidens begränsning, att arbetstiden fastställdes till 6 timmar per dag och 36 timmar i veckan, med lönekompensation, dels ock till sådana ändringar, att lagens tillämpningsområde utvidgades att omfatta samtliga arbetargrupper, som nu icke vore inbegripna under lagens bestämmelser, och att övertidsarbete medgåves endast vid sådana särskilda arbetstillfällen, då genom natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, fara förelåge för liv, hälsa eller egendom.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Ang. vissa ändringar i arbetstidslagen. (Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Karlsson** i Grängesberg: Herr talman! När vår riksdagsgrupp år efter år för fram kravet om en längre gående allmän förkortning av arbetstiden, så göra vi detta därför, att denna fråga är en arbetarklassens livsfråga. Med de tekniska och maskinella hjälpmedel, som nu stå till förfogande, kunna människorna frambringa vad som behövs för en verkligt god levnadsstandard åt alla, med tillämpande av en väsentligt kortare arbetstid än den, som nu allmänt tillämpas, detta under förutsättning att alla arbetsdugliga i de produktionskraftiga åldrarna beredas tillfälle att deltaga i det produktiva arbetet.

Det kan icke här vara behövligt, att jag ingår på någon redogörelse i detalj för den ökning av produktionskapaciteten, som under de senaste tio à femton åren kommit till stånd inom alla olika produktionsområden. Det är fakta, som vi alla torde känna till. Inom den tunga industrien ligger ökningen i allmänhet mellan 25 och 50 procent. Inom många produktionsområden har produktionskapaciteten, genom tekniska förbättringar och med maskinella hjälpmedel, drivits upp så kraftigt, att samma antal arbetare numera frambringa dubbelt större produktionsresultat än vad fallet var för tio à femton år sedan.

Vi ha i vår motion framhållit, att denna ökade produktionsförmåga icke medfört, att arbetarklassen som helhet kommit i ett bättre läge. Det hela har utmynnat i en *kapitalistisk* rationaliseringsprocess, som tillfogar arbetarmassorna skada i stället för att vara till nytta för det arbetande folket. Resultatet av den kapitalistiska rationaliseringen och stegringen av produktionseffekten har hittills bara blivit den, att massor av arbetare vräkts ut från arbetsplatserna, gjorts arbetslösa och avstängts från varje möjlighet att genom normalt produktivt arbete kunna skaffa sig försörjning.

Detta är, herr talman, ett orimligt och i längden ohållbart förhållande. Det är nödvändigt, att det göres klart för de herrar, som nu behärska naturrikedomar och produktionsmedel, att det arbetande folket skall ha rätt att tillgodogöra sig resultaten av utvecklingen och den stegrade produktionsförmågan och få någon nytta av densamma. Vår här föreliggande motion om förkortning av arbetstiden innebär ett hävdande av detta ofrånkomliga rättskrav. Det kan icke längre få tolereras, att arbetsköparna skola ha rätten att bara kasta ut arbetarna från arbetsplatserna, det ena tiotusentalet efter det andra, allt eftersom den tekniska och maskinella utvecklingen går framåt. Som vi veta, så anser sig arbetsköparna inte heller ha *något* ansvar för de hundratusental, som på detta sätt kastas ut från det produktiva arbetet och avstängas från varje möjlighet att genom normalt produktivt arbete försörja sig. Dessa, som sålunda gjorts arbetslösa, får samhället, staten och kommunerna ta hand om. Arbetsköparna anse sig inte ha *någon* skyldighet att vidare bekymra sig om dem. Arbetsköparnas representanter i de olika samhällsinstitutionerna arbeta sedan också med näbbar och klor emot att dessa arbetslösa och rättslösa människor skola erhålla den hjälp, de oundgängligen behöva från samhällets sida. Här i riksdagen står ju högern som arbetsköparintressenas mest utpräglade representant. Vi hade ju här senast i går en generaluppvisning i detta avseende. Och de övriga partierna följa högern tätt i hälarna.

En längre gående, allmän förkortning av arbetstiden måste ovillkorligen genomdrivas, om man skall kunna komma till rätta med de ohållbara förhållanden, som nu äro rådande. En planmässig och förnuftigt organiserad produktionsordning skulle givetvis på ett långt tidigare stadium ha medfört en

Ang. vissa ändringar i arbetstidslagen. (Forts.)

höjning av det arbetande folkets levnadsstandard och en förkortning av arbetstiden, i stället för en ständigt ökad arbetslöshet.

Trots allt det motstånd, som reses, så torde det nog emellertid inte längre gå att så lättvindigt komma förbi det krav, vi här framfört. De unga krafterna i samhället börja klart inse det ohållbara i de nuvarande förhållandena. Vi kunna också säkerligen hysa den bestämda förhoppningen, att den uppväxande ungdomen, som hårdast drabbas av arbetslöshetens förbannelse, nog snart kommer att vräka åt sidan de krafter, som nu rida spärr mot en förnuftig reglering av arbetet och därmed en förkortning av arbetstiden.

Det behövs också sannerligen snart en ungdomens uppmarsch, som här i landet sopar undan dessa oresonliga, reaktionära krafter.

Man ser, att det i andra länder åtminstone börjat röra sig en smula i denna fråga. Säkerligen är det av fruktan för sitt eget liv, som den s. k. demokratiska regimen i Amerika drivits att vidtaga sina ganska långt gående åtgärder för genomförande av en allmän förkortning av arbetstiden där borta. Under förra veckan meddelades också i pressen, att en dansk regeringsledamot i ett tal meddelat, att den danska regeringen förberedde och ämnade lägga fram ett lagförslag, som skulle gå ut på en reglering av arbetstiden, innebärande en förkortning ända ned till 36 timmar i veckan, där så kunde anses erforderligt. I en hel del länder förberedas och vidtagas lagstiftningsåtgärder för genomförande av en mera effektiv förkortning av arbetstiden. Man har insett, att sådana åtgärder äro absolut nödvändiga, och man väntar inte på utgången av det spegelfäkteri, som bedrives av den s. k. arbetsbyrån där nere i Genève under namn av internationella arbetskonventioner. De erfarenheter, man fått av dylika konventioner, äro sannerligen allt annat än uppmuntrande.

Jag behöver bara erinra om den s. k. Washingtonkonventionen rörande arbetstiden. Denna konvention antogs år 1919, alltså för femton år sedan, men ännu har Sverige inte ratificerat densamma. Den har endast utnyttjats som ett camouflage av dem, som ingenting velat göra. Varje gång, frågan om arbetstidsförkortningen varit uppe till behandling här i riksdagen, så har exempelvis socialdemokraterna krupit bakom denna konvention och nöjt sig med att framhålla, att det vore tillräckligt, om vi kunde få densamma ratificerad. Alla äro vi väl emellertid på det klara med, att Washingtonkonventionen nu är föråldrad och i stort sett fullständigt betydelselös för arbetarklassen i det läge, vi nu befinna oss. Den innehåller ju nämligen endast bestämmelser om 48 timmars arbetsvecka för vissa kategorier av arbetare samt en del vaga bestämmelser angående övertidsarbete. Emellertid kan det ju vara av intresse att till riksdagens protokoll ur den officiella redogörelsen få antecknat, vilka länder, som nu efter 15 år anslutit sin arbetstidslagstiftning till denna konvention och ratificerat densamma. Det är i stort sett bara mindre stater, nämligen: Argentina, Belgien, Bulgarien, Chile, Colombia, Dominikanska republiken, Grekland, Indien, Litauen, Luxemburg, Portugal, Rumänien, Spanien, Tjeckaslovakien, Uruguay och Kuba. De flesta stater, bland dem då Sverige, har alltså blankt struntat i att godkänna denna internationella överenskommelse angående arbetstiden, och nu är densamma, som sagt, föråldrad och betydelselös. Jag har anfört detta därför, att utskottet som skäl för sitt enhälliga avslagsyrkande anfört, att frågan är föremål för internationell prövning.

Utskottet säger i sitt utlåtande, »att spörsmålet rörande ytterligare begränsning av arbetstiden för närvarande är föremål för internationell prövning. Vid den arbetskonferens, vars förhandlingar nyligen påbörjats i Genève, skall till

Ang. vissa ändringar i arbetstidslagen. (Forts.)

behandling upptagas, bland annat, frågan om sådan begränsning av arbetstiden, att den för personer, som äro sysselsatta i industriellt arbete, i genomsnitt skall utgöra 40 timmar i veckan.» Utskottet påpekar att i denna konferens deltaga såväl representanter för den svenska regeringen som svenska arbetsgivare- och arbetarrepresentanter.

Ja, det är nog mycket troligt att det kommer att bli en ny arbetstidskonvention som resultat av denna konferens. När så femton år gått igen, så har densamma kanske godkänts av några stater, såsom Chile, Indien, Colombia, Dominikanska republiken, Kuba och Uruguay, medan Sverige och andra stater, liksom när det gällt Washingtonkonventionen, vägrat att göra det. De erfarenheter vi fått, bör ha lärt oss, att vad som under det internationella samarbetets mask bedrives där nere i Genève, är ingenting annat än rena spegelfäkteriet, avsett att dupera arbetarna.

I regeringsorganet, Social-Demokraten, var i söndagens nummer införd en artikel rörande den pågående Genèvekonferensen, och jag kan inte underlåta att anföra ett litet avsnitt ur densamma. Det säges i nämnda artikel följande: »Arbetskonferensen kan i viss mening betraktas som ett internationellt industriparlament. Konferensen skiljer sig emellertid från ett parlament i det avseendet, att konferensen icke stiftar några lagar. Vid konferensen utarbetas vissa överenskommelser, som emellertid icke äro bindande för staterna i annan mån, än de själva anse sig kunna godkänna dem. Konventionerna kunna givetvis icke i detalj reglera arbetsmarknadsproblemen. De industriellt mera utvecklade länderna torde väl i allmänhet utan svårighet kunna lämpa sin lagstiftning efter konferensens konventioner.» Men så påstår Social-Demokratens korrespondent, att det lär vara svårare att förmå »i kulturellt och civilisatoriskt avseende mera efterblivna stater» att godkänna dessa internationella konventioner. Han nämner därvid särskilt Kina, Indien och Japan. Jag tycker verkligen att regeringsorganets artikelförfattare borde akta sig för att spela alltför överlägsen, då ju Sverige hör till de »kulturellt och civilisatoriskt efterblivna stater», som ännu inte ratificerat Washingtonkonventionen av år 1919. Indien har däremot gjort detta. Han bör också veta, att den socialdemokratiska regeringen här i landet visat synnerligen litet intresse för frågan om arbetstidsförkortningen — åtminstone i praktisk gärning.

Utskottet erinrar i sitt utlåtande om att arbetslöshetsutredningen sysslar med vissa spörsmål angående arbetstidens längd och vidare förutsätter utskottet »att regeringen med uppmärksamhet följer företeelserna på arbetsmarknaden och undersöker alla möjligheter att med statens medverkan råda bot på arbetslösheten». Jag vill notera den mera välvilliga form, som utskottet i år givit sin motivering. Då man kan tolka denna motivering som en maning till regeringen att vidtaga åtgärder i den riktning motionen angiver, så har densamma ändå haft någon verkan, om än inte så stor. Utskottet säger, att med hänsyn till läget »torde det knappast kunna påräknas, att till nästa års riksdag kan framläggas förslag till så vittgående ändringar i arbetstidslagstiftningen som påyrkas i motionen». Till detta vill jag säga, att vi naturligtvis inte intar ståndpunkten: allt eller intet! Men vad vi vill säga ut, det är, att kraftåtgärder måste ovillkorligen med det snaraste vidtagas även här i landet för att genom arbetstidsförkortning och fördelning av arbetet bereda de arbetslösa plats i produktionen. Särskilt befinna sig, som vi alla veta, stora massor av den arbetsföra ungdomen i ett så förtvivlat läge, att det inte längre kan få sölas med dessa åtgärder.

Jag förstår ju, att mot ett enhälligt utskott finnes det inte några utsikter att få motionen bifallen. Men som ett understrykande av vårt bestämda krav,

Ang. vissa ändringar i arbetstidslagen. (Forts.)

att en arbetstidsförkortning utan dröjsmål måste genomföras, yrkar jag bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Det kunde ju vara åtskilligt att säga både med anledning av det anförande som hållits och även i anledning av den motion, som här föreligger till behandling. Men då motionären i sin motivering talade om utomparlamentariska maktmedel och då intetdera av dessa utomparlamentariska maktmedel torde vara hotande, lika litet som det nu finns några möjligheter att realisera de önskemål, som motionen omfattar, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 65, i anledning av väckta motioner om tull å vissa slag av torkade eller saltade frukter; och

nr 66, i anledning av väckta motioner om höjning av tullen å kaffe.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 8.

Ang. extra inkomst- och förmögenhetsskatt.

Vidare förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1934 ävensom en i ämnet väckt motion.

I en den 3 januari 1934 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 37, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1934, innefattande, att sådan skatt skulle för år 1934 utgå i enlighet med de bestämmelser, som i fråga om grunderna för dylik skatts utgörande och beträffande dess anordnande varit gällande åren 1932 och 1933.

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats en i anledning av propositionen inom andra kammaren väckt motion, nr 415, av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att 2 § i förordningen om extra inkomst- och förmögenhetsskatt måtte beträffande skattesatsernas storlek erhålla i motionen angiven lydelse.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å den i ämnet väckta motionen, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Karlsson** i Grängseberg: Herr talman! Vi ha från den socialdemokratiska gruppen i år liksom föregående år i en motion påyrkat, att skattesatsen i förordningen om extra inkomst- och förmögenhetsskatt skall fastställas

Ang. extra inkomst- och förmögenhetsskatt. (Forts.)

till högre belopp, än som av regeringen föreslagits. Regeringen föreslår samma skattesats, som fastställdes, då denna skatt av den ekmanska regeringen föreslogs och genomfördes. Vi anse det helt enkelt vara orimligt, att man visar sådan undfallenhet mot dem, som till och med under nu rådande nödtider tillskansa sig så orimliga inkomster. När folk i massor svälter, är det en utmaning mot detta folk att låta dylika inkomsttagare sitta i orubbat bo. Man måste avtvinga dessa inkomsttagare en större andel av deras arbetsfria inkomst och den profit, de tillskansa sig och använda denna till bistånd åt de nödlidande.

Det är självklart, att en person, som har exempelvis 50,000 eller 100,000 kronor i årsinkomst, icke har framskapat denna inkomst genom ärligt produktivt arbete. När man utan tvekan kan slå fast, att en sådan inkomsttagare har tillskansat sig minst 90 procent av denna inkomst genom att under en eller annan form bestjäla det arbetande, fattiga folket, då vi veta, att så är förhållandet, då har också enligt vår åsikt samhället en skyldighet att med de åtgärder, som stå till buds, tvinga dessa inkomsttagare att avstå en större andel av dessa inkomster. En åtgärd i enlighet med vad vi föreslå i vår motion betyder ett steg i den riktningen. Ingen torde heller kunna påstå, att vårt förslag innebär någon orimlighet.

Jag skall, herr talman, tillåta mig att med några siffror visa upp skillnaden mellan regeringens förslag och det förslag, som vi framställt i vår motion. Regeringens förslag innebär, att en inkomsttagare, som har en beskattningsbar inkomst av exempelvis 10,000 kronor, skall erlägga en extra inkomstskatt av endast 30 kronor. Enligt vårt förslag skall han erlägga 220 kronor. För en inkomst av exempelvis 40,000 kronor skall enligt regeringens förslag erläggas en skatt av 620 kronor och enligt vårt förslag 4,420 kronor. För 100,000 kronors inkomst föreslår regeringen en skatt av endast 2,620 kronor, under det att enligt vårt förslag av en dylik inkomsttagare skall uttagas en skatt av 17,620 kronor. För inkomster överstigande 100,000 kronor innebär regeringens förslag att skatten skall utgå med endast 4 procent, under det att vi föreslå en skattesats för sådana inkomster av 26 procent. Och gå vi upp i skalan till inkomsttagare, som under nuvarande nödtider tillskansa sig så orimliga årsinkomster som 1 miljon kronor — sådana inkomsttagare finnas — ha vi ansett att en skattesats av 35 procent skall uttagas, alltså en skatt av 350,000 kronor. Det kan betraktas som ett beslagtagande av de enskildas egendom och inkomster, men vi anse, att det icke kan anses vara något orimligt att så göra. Dylika inkomster borde rätteligen helt och hållet beslagtagas. Regeringens förslag innebär emellertid, att en sådan inkomsttagare skall erlägga en skatt av endast 40,000 kronor.

Hela denna skatt har nu för innevarande budgetår uppförts med 9 miljoner kronor, och i det framlagda riksstatsförslaget för budgetåret 1934/1935 har densamma beräknats till 8 miljoner kronor. Jag anser, att genom den extra inkomst- och förmögenhetsskatten bör uttagas minst tio gånger så stort belopp. Detta kan också ske, utan att dessa inkomsttagare på minsta sätt behöva komma i några personliga svårigheter.

Det är ju svårt att exakt beräkna, hur mycket vårt förslag kommer att ge i skatteintäkter. Av beräkningar, som jag gjort, har jag kommit till det resultatet, att med bifall till vår motion komme intäkterna av denna skatt att bliva omkring 90 miljoner kronor. När man vet, att ett sådant belopp kan uttagas utan att förorsaka någon av dessa inkomsttagare några personliga svårigheter, och då dessa medel äro behövliga för bistånd till de arbetslösa, till de fattiga och nödlidande i landet, så yrkar jag, herr talman, bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

Ang. extra inkomst- och förmögenhetsskatt. (Forts.)

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Med hänvisning dels till vad som förekommer i motiveringen till detta utlåtande och dels också till de i de nästkommande betänkandena anförda synpunkterna vid behandlingen av alla dessa skattespörsmål hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner på de därunder framställda yrkandena; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Ang. revision av den direkta beskattningen.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 68, i anledning av väckt motion angående revision av den direkta beskattningen till stat och kommun.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 414, hade herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta uppdraga åt regeringen att utreda och till nästa års riksdag inkomma med förslag till ändring av skattelagarna, avseende

dels höjning av det skattefria avdraget,
dels kraftig stegring av den kommunala progressivbeskattningen och med iakttagande av att den nuvarande dubbla begränsningen å densamma slopades,
dels stegring av nu gällande progressiv beskattning av svenskt aktiebolag och svenskt solidariskt bankbolag,
dels uttagande av en näringsskatt med kraftig skatteverkan särskilt för rationaliserad verksamhet,
dels åtgärder i skatteutjämnande syfte,
dels en stegring av den progressiva statsskatten, samt
dels åtgärder för kraftigare beskattning av de större förmögenheterna.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan berörda hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Herou:** Herr talman! Jag har tillsammans med mina partikamrater väckt en motion nr 414, som innehåller en del av det skatteprogram, som vi här ha framlagt. I denna motion ha vi särskilt uppehållit oss vid kravet på en höjning av det skattefria avdraget, på en stegring av den kommunala progressivbeskattningen och vid tanken på en ny skatt, vid åtgärder i skatteutjämnande syfte, stegring av den progressiva statsskatten samt kraftigare beskattning av de större förmögenheterna.

Det hölls här i går från borgerligt håll ett anförande, i vilket man med stor skärpa påvisade, hur mycket kraftigare exempelvis kommunalskatterna drabba de små inkomsttagarna, än vad statsskatten gör. Det är alltså säkerligen på många håll, som man erkänner rimligheten av de krav, som vi här ställa angående det skattefria avdraget. Men för att kunna genomföra ett sådant krav i större utsträckning, kommer det att behöva vidtagas en hel rad av åtgärder, för att man skall kunna bibehålla det kommunala skatteunderlaget. Det har också påvisats i vår motion, hurusom, under det att arbetarrörelsen ju alltid kämpat mot den indirekta beskattningen såsom drabbande mycket tyngre de fattiga, små inkomsttagarna och alltså för en överflyttning av beskattningen i högre grad på de direkta skatterna, tendensen har under de senare åren ingalunda, när det gällt skatterna, gått i den riktningen utan snarare gått i rakt motsatt riktning.

Ang. revision av den direkta beskattningen. (Forts.)

Jag skall emellertid nu icke giva mig längre in i någon debatt på dessa förhållanden. Jag nöjer mig med denna antydan om vad vi nu sträva efter och yrkar bifall till motionen.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Såsom det framgår av bevillningsutskottets föreliggande motivering pågår ju på åtskilligt av det område, som beröres av motionen, redan nu undersökning och utredning. Det är givetvis skäl i att avvakta resultatet av detta, innan man tar upp till prövning det omdebatterade spörsmålet.

Jag skall med hänvisning till detta be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner på de yrkanden, som därunder förekommit; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Ang särskild skatt å förmögenhet m. m.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet, m. m., ävensom i ämnet väckta motioner; och anförde därvid:

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr förste vice talman! Under den långa debatten i går hade flera talare tillfälle att beröra de allmänna förutsättningarna för budgetens finansiering. Det finnes väl ingen anledning att nu ytterligare ingå på detta spörsmål.

När nu regeringens förslag om införande av en särskild skatt på förmögenhet behandlas, må det tillåtas mig anföra några ord om det förslag rörande budgetens balansering, som föreligger från bevillningsutskottet. Jag erinrar då om, att bevillningsutskottet beslutat avstyrka ett av de nya skatteförslag, som i år framlagts för riksdagen, nämligen förslaget om stämpelavgift på bouppteckningar. Bevillningsutskottet har däremot föreslagit riksdagen bifalla förslaget om särskild skatt på förmögenhet. Av dessa två förmögenhetsskatter, som varit under behandling i utskottet, har således den ena avstyrkts och den andra tillstyrkts.

Jag vill uttala min stora tillfredsställelse — och jag vågar påstå, att den delas av en stark majoritet inom riksdagen — över att förslaget om stämpelavgift på bouppteckningar, som i realiteten är en upprepning av fjolårets förslag om kvarlåtenskapsskatt, avstyrkts. Detta förslag var ur många synpunkter mycket betänkligt. Mot detsamma hade också gjorts synnerligen starka invändningar av de hörda myndigheterna. Det är, i första hand, på grund av dessa invändningar som utskottet ansett sig böra avstyrka den föreslagna beskattningen.

Vad beträffar den särskilda skatten å förmögenhet, har det för utskottets samtliga ledamöter säkerligen icke varit främmande, att även mot denna skatt kunna resas starka betänkligheter. Mot själva förslagets konstruktion rikta sig i första hand dessa invändningar. De ha bestyrkts genom de utredningar, som verkställts på utskottets initiativ. Jag kan icke underlåta att uttala min förvåning över, att icke statsrådet och chefen för finansdepartementet ansett lämpligt att innan ett sådant omfattande och i hela vår skattelagstiftning så djupt ingripande skatteförslag framlades låta verkställa utredningar, som visat, hur denna skatt i olika hänseenden skulle komma att verka. Utskottet har i stället måst föranstalta om sådana utredningar. Resultatet av dessa finnes framlagt i koncentrerad form i de tabeller och redogörelser, som äro fogade till detta utlåtande.

Ang. särskild skatt å förmögenhet m. m. (Forts.)

Anmärkningsvärt är också, att utskottets majoritet icke har ansett lämpligt eller nödigt att ägna detta vidlyftiga och i många hänseenden ganska uppseendeväckande utredningsmaterial några kommentarer. Dem får man i stället söka i den reservation, som utskottets högerrepresentanter fogat till betänkandet. Jag skall icke här upptaga kammarens tid vid denna sena timme med att nu närmare ingå på dessa saker, utan jag hänvisar alla intresserade till att i första hand studera tabellerna och även taga del av reservationen, där våra synpunkter på detta skatteförslag äro framlagda.

Redan vid riksdagens början uttalades från högerhåll, att i den statsfinansiella situation, som vi nu befinna oss i, måste vi alla göra klart för oss, att extraordinära åtgärder även på skattelagstiftningens område kunde bli nödvändiga att tillgripa. Men det kravet har man då rätt att uppställa, att om förslag till ny förmögenhetsbeskattning framlägges, det skall ingå som ett led i ett genomtänkt och genomarbetat system och att det icke skall vara framkastat så, jag vågar säga, på måfå, som det nu föreliggande förslaget är.

Det enda, som kan anföras till försvar för en fristående förmögenhetsskatt, konstruerad som den här föreslagna, är detta, som finansministern upprepade gånger i propositionen framhåller, att denna skatt är avsedd att vara av rent tillfällig natur. Just den omständigheten, att skatten är avsedd att vara av rent tillfällig natur, har utskottsmajoriteten tydligen ansett som det avgörande skälet för bifall. Hade det däremot varit fråga om en bestående ny skatt, om ett fast nytt moment i vår direkta beskattning, då hade utskottet tydligen icke kunnat reflektera på det här föreliggande förslaget. Då det nu är så, att utskottet har den uppfattningen, att denna skatt skall vara av rent tillfällig natur, borde utskottet hava kraftigare understrukit detta i sitt utlåtande. Nu finner man, att utskottet mera hållit sig till citat av finansministerns uttalanden än till något eget omdöme. Däremot finner man i en reservation, som avgivits av herrar Carlsson i Gävle och Olsson i Golvvasta ett mycket bestämt uttalande mot att denna beskattning får en bestående karaktär. Där heter det, att »utskottet ansett sig böra uttala att, därest det statsfinansiella läget nödvändiggör en skärpt beskattning av förmögenhet jämväl under kommande år, detta icke bör ske efter de nu föreslagna linjerna».

Ja, herr förste vice talman, vi veta ju ingenting om, vad som kan bliva behövligt i detta hänseende ett kommande år. Men så mycket vilja vi redan nu utsäga även från vårt håll, att en fortsatt förmögenhetsbeskattning i den form, som här är föreslagen, kan icke vara rimlig.

Den ståndpunkt, som högerrepresentanterna i bevillningsutskottet intagit, finnes deklarerad i den reservation, som jag nyss hänvisade till. Där hava vi också tagit ståndpunkt till de övriga skatteförslag, som i år föreligga.

Då kammaren nyss utan debatt beslutat avslå motionerna om höjning av kaffetullen och höjning av frukttullarna, vill jag nu i detta sammanhang begagna tillfället att framhålla, att vi väckt dessa förslag och vidhållit dessa förslag därför, att vi anse, att det statsfinansiella läget i år med alldeles särskild styrka motiverar ett framgående även på denna beskattningslinje. Vi hava velat göra denna beskattning mycket måttlig. Jag erinrar om att beträffande frukttullarna var den sänkning av dessa, som vidtogs i ett utomordentligt gynnsamt statsfinansiellt läge 1929, dock betydligt längre gående än den höjning, som nu föreslås. Beträffande kaffetullen vill jag erinra om, att denna visserligen höjts en gång sedan 1929. Det var genom de s. k. tilläggstullarna för två år sedan. Men den har dock icke höjts så långt, att vi kommit upp till den tullsats, som gällde under statsfinansiellt brydsamma tider under 1920-talet. Och sedan kaffetullen då sänktes, hava ju också andra betydande sänkningar i de indirekta

Ang. särskild skatt å förmögenhet m. m. (Forts.)

skatterna vidtagits. Jag erinrar om, att sockerskatten har fullständigt slopats. Den konsumtionsskatten betydde för de stora, breda folklagren oändligt mycket mera än den höjning av kaffetullen, som här är föreslagen.

Vi hava förordat en höjning av den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten med tio enheter. Vi anse, att när det gäller den direkta beskattningen, en sådan höjning av den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten är att föredraga framför ny förmögenhetsskatt. Vi veta, att verkningarna härav komma att mycket hårt drabba de större inkomsterna. Men detta är, herr förste vice talman, dock rimligare än förmögenhetsskatten, som i många fall kommer att drabba där ingen inkomst av förmögenheten kan påräknas. Detta är vårt huvudsakliga skäl, att denna höjning av den direkta beskattningen bör läggas på den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten i stället för på nya förmögenhetsskatter.

Vi befinna oss nu i samma situation som så ofta är fallet i slutet av en riksdag. Skattefrågorna äro i realiteten avgjorda genom en överenskommelse inom bevillningsutskottet. Något yrkande kan icke göras. Det har dock ansetts lämpligt att i ett sammanhang vid behandlingen av denna fråga i största korthet erinra om den ståndpunkt, som från vårt håll deklarerats i olika skattefrågor.

Herr talman! Jag har vid detta förslag intet yrkande att göra.

I detta yttrande instämde herrar *Brännström*, *Persson* i Grytterud, *Lithander*, *Arnemark*, *Nilsson* i Karlstad, *Jacobsson* och *Westerdahl*.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Det är ju självfallet, att bevillningsutskottet icke lägger fram förslag om högre skatter på det svenska folket än vad som är oundgängligen nödvändigt. Utskottet är icke berett — lika litet som riksdagens kamrar — att plocka ut någonting uti onödan. Det förslag, som här föreligger, tager också sikte på detta. Och man kan säga, att om man ser de olika förslagen i ett sammanhang, så är det ett försök att komma fram till den avvägning, som är möjlig under nuvarande förhållanden och med den sammansättning, som riksdagens båda kamrar hava.

Det är naturligtvis alldeles självfallet, att då herr Anderson i Norrköping såsom representant för högerreservanterna säger, att här återfinnes högerns ståndpunktstagande i denna reservation, är det ju riktigt, såsom någon säger, att därest riksdagen hade i fråga om det och det och det följt de synpunkter, som högern hade gjort sig till talesman för, hade det varit möjligt att även i beskattningsavseende gå den väg, som högerreservanterna här föreslå. Men det har icke riksdagens majoritet gjort. Under sådana förhållanden föreligger icke detta »därest». Därför är det ju icke heller möjligt att i detta avseende gå och skaffa någon majoritet för de synpunkter, som återfinnas i högerreservationen.

Jag skulle i detta sammanhang också vilja säga ett par ord om den tillfälliga karaktären av den särskilda förmögenhetsskatt, som här föreslås. Bevillningsutskottet har icke tvekat om att uttala sig på den punkten, ehuru bevillningsutskottet icke har ansett sig sitta inne med den spåmanskonst, som skulle vara erforderlig för att exempelvis uttala sig på det sättet, som återfinnes i den andra reservationen, den av herr Carlsson i Gävle, att man under inga förhållanden kan reflektera på, att denna skatt skall utgå mer än för det nu kommande budgetåret. Även om det skulle föreligga ett behov av att uttaga en skatt till ungefär ett motsvarande belopp, så skulle riksdagen i detta nu vara på det klara med, att den väg, som vi nu i år beträda, få vi under inga förhållanden beträda en gång till. Det förefaller mig, som

Ang. särskild skatt å förmögenhet m. m. (Forts.)

om, när man motiverar sin anslutning på det sättet, detta resonemang borde närmare leda till ett avstyrkande av att överhuvud taget beträda denna väg än till ett tillstyrkande av densamma.

Riksdagens prövning av vad som skall följa i skatteavseende under nästkommande riksdag och därefter följande budgetår, blir en sak, som riksdagen bör taga under omprövning, när riksdagen träffas till nästa år och skall uppgöra budgeten och täcka utgifterna för det budgetåret.

Jag hemställer sålunda, herr förste vice talman, att utskottets förslag på denna punkt godkännes.

I detta sammanhang och för att icke behöva begära ordet vid det efterföljande ärendet skall jag tillåta mig uttala, att vi från socialdemokratiskt håll, ehuru vi icke rest något yrkande, därför att det i det nuvarande läget icke tjänar något till, hava ansett, att riksdagen borde bifalla även den kungl. propositionen om bouppteckningsstämpel. Vi hava i valet mellan uttagande av denna bouppteckningsstämpel eller höjande av den vanliga inkomst- och förmögenhetsskatten med fem enheter, som blir ett resultat av ett avvisande av bouppteckningsstämpeln, stannat för, att det skulle vara lämpligare att antaga bouppteckningsstämpeln än att höja inkomst- och förmögenhetsskatten. Vi hava den bestämda känslan, att de befolkningsgrupper liksom också näringslivet, som träffas av den ordinarie inkomst- och förmögenhetsskatten, äro de, som kanske sämst tåla en skattehöjning i det nuvarande läget, under det att de, som skulle drabbas av bouppteckningsstämpeln, skulle hava väsentligt större möjligheter att bära densamma.

Herr Anderson i Norrköping var också i sitt resonemang inne på kaffetullen och den ståndpunkt, som utskottet tagit till den. Jag skall emellertid i det sammanhanget hänvisa till vad utskottet sade i det betänkande, som omfattade den saken. Det är ju icke, lika litet i år som föregående år, något bestämt avvisande av denna sak, men man anser, att det bör vara en sak, som tillgripes först då ett verkligt nödläge föreligger. Och detta så mycket mera nu, som vi på andra områden hava fått skatteökningar, margarinaccisen o. s. v., som fuller väl kompensera det, som man på det sättet skulle tillägga genom kaffetullen.

Jag vill, herr förste vice talman, icke förlänga denna debatt. Jag har med anförande av dessa synpunkter endast velat påpeka, att vad som här föreslås från bevillningsutskottet är ju praktiskt taget, som herr Anderson i Norrköping sade, en överenskommelse och en överenskommelse fotad på det sättet, att det överhuvud icke är möjligt att med den nuvarande majoriteten och i det nuvarande läget åstadkomma någonting annat. Jag hemställer därför om bifall till vad bevillningsutskottet har föreslagit.

Herr *Ericson* i Boxholm instämde häruti.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Ang. ändring i vissa delar av stämpelförordningen m. m.

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften m. m., ävensom i ämnet väckta motioner.

I en den 9 mars 1934 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 242, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

Ang. ändring i vissa delar av stämpelförordningen m. m. (Forts.)

dels förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

dels förordning om stämpelfrihet vid utbyte av lottbrev mot aktiebrev i anledning av solidariskt bankbolags ombildning till bankaktiebolag;

dels ock förordning om stämpelfrihet för deklarationsbevis enligt vapenkungörelsen.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

motionen nr 416 inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.;*

de likalydande motionerna nr 341 inom första kammaren av herr *Velander m. fl.* och nr 620 inom andra kammaren av herr *Lindman m. fl.;* samt

de jämväl likalydande motionerna nr 328 inom första kammaren av herr *Johan August Larsson* och nr 589 inom andra kammaren av herr *Pehrsson* i Bramstorp *m. fl.*

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas samt med bifall till motionerna I: 341 och II: 620 ävensom med avslag å motionerna I: 328 och II: 589,

1) antaga i utlåtandet intaget förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

2) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om stämpelfrihet vid utbyte av lottbrev mot aktiebrev i anledning av solidariskt bankbolags ombildning till bankaktiebolag; och

3) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om stämpelfrihet för deklarationsbevis enligt vapenkungörelsen; samt

B) att motionen II: 416 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Herou:** Herr talman! I den nu föredragna punkten hava vi en motion nr 416 i andra kammaren av herr Karlsson i Grängesberg och övriga partivänner, däri vi föreslå, att riksdagen måtte antaga ett av oss framställt förslag till förordning om kvarlåtenskapsskatt samt vissa ändringar i förordningen om arvsskatt och skatt för gåva. Vi hava i dessa krav gått in för befrielse från arvsskatt i visst fall för belopp understigande 20,000 kronor, men vi hava därefter gått in för skärpning av arvsskatten, så att den för större förmögenheter närmar sig rena konfiskationen.

Jag ber att få yrka bifall till denna vår motion.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss:** Herr talman! Den kompromiss som ingåtts i utskottet skall jag icke yttra mig om, men jag begagnar tillfället att påpeka för kammarens ledamöter, att i och med detsamma som man godkänner utskottets hemställan och alltså avvisar stämpel på bouppteckning, voterar man samtidigt för en höjning av den vanliga inkomst- och förmögenhetsskatten med 5 enheter. Det är nämligen de alternativ, som stå mot varandra.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr förste vice talmannen först därå framställd proposition blev utskottets i punkten A gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Ang. ändring i vissa delar av stämpelförordningen m. m. (Forts.)

Vidare gav herr förste vice talmannen beträffande punkten B propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 416; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 12.

Slutligen föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 381) om arvsskatt och skatt för gåva; samt

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 74, i anledning av väckt motion angående beredande i visst syfte av rätt till förtidspension för befattningshavare i allmän tjänst;

nr 75, i anledning av väckta motioner angående förtidspensionering av småskollärarinnor;

nr 76, i anledning av väckt motion angående förhöjning av enligt äldre pensionsbestämmelser utgående pensioner;

nr 78, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställningar med förslag till dels ny lag för Sveriges riksbank, dels ock nytt bankoreglemente; och

nr 79, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande, utlåtanden och memorial hemställt.

§ 13.

Herr förste vice talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens plenum ämnade besvara herr Andersons i Norrköping interpellation angående ett effektivt bekämpande av sedlighetsupplösande propaganda m. m.

§ 14.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till offentlig arbetsförmedling; och

nr 383, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till socialstyrelsen m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

nr 172, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till broar och hamnar;

nr 173, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om visst villkor för användningen av anslaget till främjande av bostadsbyggande för budgetåret 1934/1935; och

nr 174, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om visst villkor för användningen av anslag för bekämpande av arbetslösheten under budgetåret 1934/1935;

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial, nr 6, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag, jämte i ämnet väckta motioner; samt

budgetdeputerades memorial angående arvode åt deputerades sekreterare.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.2 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 14 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande juni.

§ 2.

Svar å interpellation.

Herr talmannen gav på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Schlyter,** som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har ledamoten av kammaren herr Anderson i Norrköping till mig framställt det spörsmålet, huruvida jag ansåge, att nuvarande lagbestämmelser gåve erforderliga möjligheter att stävja sedlighetsupplösande propaganda och yrkesmässig trafik med pornografiska tryckalster samt, om ej så vore fallet, huruvida jag ämnade taga initiativ till sådana lagstiftningsåtgärder, som erfordrades för att samhället skulle kunna effektivt bekämpa en dylik propaganda och trafik.

I anledning härav får jag anföra: Interpellanten har i sin framställning — under framhållande av att staten borde effektivt bekämpa en verksamhet, som mer eller mindre ohöljt propagerade för andra moralbegrepp och andra sedliga normer än dem som samhället genom sin fostrande verksamhet sökte inplanta hos ungdomen — anfört bland annat följande:

Det första krav som från här angivna synpunkter måste framställas vore att gällande lag verkligen tillämpades och att myndigheterna mera energiskt än som hittills syntes ha varit fallet ingrepe mot framställningar, som sårade tukt och sedlighet. I många fall skulle utan tvivel ett strängare övervakande från myndigheternas sida och ett kraftigare ingripande verka avskräckande på en del personer och företag, vilka nu i förlitande på en tolerant uppfattning rörande dessa ting bleve allt djärvare i den yrkesmässiga trafiken med pornografiska alster. Vissa förhållanden syntes dock giva vid handen, att en förutsättning för att samhället skulle kunna föra en verkligt effektiv kamp mot detta samhällsonda vore att vår tryckfrihetsförordning revi-

Svar å interpellation. (Forts.)

derades. I hägn av dess svårmanövrerbara och ineffektiva processförfarande kunde den rena pornografien ostört florera. Tryckfrihetsförordningen skyddade även en propagandaverksamhet på det sexuella området, som under skenet av upplysningsverksamhet bedreves i utmanande former och i strid med de av samhället hävdade moralbegreppen.

Så långt interpellanten.

Enligt tryckfrihetsförordningen § 3 punkten 13 skall såsom missbruk av tryckfriheten anses framställning, som sårar tukt och sedlighet. Brottet straffas enligt allmän lag, d. v. s. enligt 18 kap. 13 § strafflagen. Straffet är där bestämt till böter eller fängelse.

Övervakningen över tryckta skrifters »allmängörande» ankommer å chefen för justitiedepartementet samt av honom förordnade ombud.

Förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen åtalas av justitiekanslern genom särskild förordnad åklagare. Lagligheten av åtalad tryckt skrifts innehåll prövas som bekant av en jury av 9 personer, som väljes enligt vissa särskilda regler och sammanträder vid vederbörande domstol. För att den tilltalade skall kunna dömas till ansvar av domstolen kräves att minst sex av jurymännen funnit skriften brottslig.

Den nyss återgivna straffbestämmelsen måste enligt mitt förmenande anses tillräckligt effektiv för bekämpande av sådan brottslighet, varom här är fråga. Mot själva brottsbeskrivningen synes icke heller vara något att erinra.

Beträffande frågan huruvida, på sätt interpellanten antytt, brott mot § 3 punkt 13 tryckfrihetsförordningen förekommit utan att desamma blivit i laga ordning beivrade, vill jag erinra om, att det i de flesta fall är en ren omdömesfråga om en skrifts innehåll kan anses såra tukt och sedlighet eller ej. Jag anser mig dock böra meddela, att under den tid jag varit chef för justitiedepartementet icke något fall kommit till min kännedom, då enligt mitt förmenande någon i förevarande avseende eftersatt sin plikt.

Vad därefter angår själva tryckfrihetsprocessen är jag i likhet med interpellanten av den uppfattningen att densamma bör underkastas revision. Frågan om en sådan revision har ock av mig i annat sammanhang upptagits till behandling. Den 2 februari detta år har jag nämligen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat tre personer att i egenskap av sakkunniga biträda inom justitiedepartementet vid utredning av bland annat frågan om en reform av tryckfrihetsprocessen. När de sakkunnigas arbete kan förväntas bliva slutfört, kan jag för närvarande icke lämna besked om.

Till sist vill jag i anledning av att interpellanten berört en för någon tid sedan ingiven petition till Konungen om åtgärder mot sedlighetsupplösande propaganda och yrkesmässig pornografi, meddela, att denna framställning tillika med riksdagens skrivelse den 5 maj 1934, nr 202, angående åtgärder för ungdomens skyddande i religiöst och sedligt hänseende m. m. remitterats till skolöverstyrelsen för yttrande.

Härpå yttrade:

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för att han funnit tillfälle nu besvara den interpellation, som jag redan den 10 april framställt i denna kammare. Jag tackar också herr statsrådet för att han berett mig tillfälle taga del av svaret, innan han i dag lämnade det i kammaren.

Herr statsrådets svar innebar, såvitt jag kan se, endast ett konstaterande av att enligt herr statsrådets mening är allting väl beställt på det här området.

Svar å interpellation. (Forts.)

Något skäl för ingripande finner herr statsrådet icke föreligga. Herr statsrådet uppehöll sig huvudsakligen vid tryckfrihetsförordningen och gjorde därvid några uttalanden, som enligt min mening gingo delvis vid sidan av vad interpellationen åsyftat.

Även om herr statsrådet har den uppfattningen, att allt är väl beställt, och att det icke finns någon anledning till ingripande från statsmakternas sida på detta område, måste jag säga, att en motsatt uppfattning hyses i mycket vida kretsar i vårt land. Sedan jag framställt min interpellation, har jag fått mottaga många bevis härpå. Jag har från lärare, ungdomsledare och andra enskilda personer fått mottaga instämmanden i interpellationens syfte, och jag har också fått mottaga åtskilliga bevis för att förhållandena på detta område verkligen äro av den beskaffenhet, som i interpellationen gjorts gällande.

Det är alldeles uppenbart, att det i vida kretsar råder den meningen, att för närvarande statsmakternas åtgärder mot en viss yrkesmässig trafik med pornografiska tryckalster äro ineffektiva. I tidningspressen ha under de senaste månaderna upprepade gånger förekommit uttalanden, som tyda härpå. Jag har bl. a. fått min uppmärksamhet riktad på några artiklar i Svensk Trafiktidning, där man påtalat det förhållandet, att för närvarande i korsband utsändas — framförallt till skolungdom — kataloger, andra tryckalster och fotografier, som man anser vara av pornografisk beskaffenhet, och man har frågat, om ingenting kan göras mot detta. Vederbörande posttjänstemän ha själva starkt reagerat mot att de varit tvungna att befordra dessa tryckalster. Här har man således kunnat konstatera, att det billiga korsbandsporto, som postverket såsom ett statens affärsdrivande verk infört, bl. a. för att befordra spridande av tryckalster, utnyttjas för ett synnerligen osmakligt geschäft. Det mest anmärkningsvärda är ju, att detta geschäft tydligen bedrives bland skolungdomen. Det har meddelats mig från lärare och ungdomsledare, att de firmor, som driva detta geschäft, gå efter skolkatalogerna och skicka ut sina tryckalster till ungdomen med ledning av de adresser, som kunna inhämtas av katalogerna.

I pressen har också på sista tiden påtalats ett geschäft, som handhas av ett bolag, vilket kallar sig för Visförlaget i Karlshamn. Bolaget driver under masken av att befordra tämligen oskyldiga vissamlingar, schlagers o. s. v., geschäft med pornografiska tryckalster.

Ett annat exempel, som också på den senaste tiden anförts i pressen, är ett bokförlag i Stockholm, som kallas Internationella Bokförlaget Aldor Aktiebolag. Det tillhandahåller romaner, huvudsakligen översättningar av utländska s. k. skönlitterära alster. Att dessa i vissa fall hemfalla under vad man i allmänhet brukar beteckna som pornografi tror jag må anses styrkt endast med en hänvisning till den förlagsreklam, som bolaget skickar ut för att kungöra dessa alster. Där ockras ohöljt på det intresse och den smak för mer eller mindre tvetydiga framställningar på det sexuella området, som tyvärr obestridligen förefinnes.

Det har meddelats mig, att i en medelstor stad här i landet under en viss period, då dessa saker voro föremål för uppmärksamhet, konstaterats, att mer än hälften av alla postförskott, som befordrats genom stadens postkontor, utgjorts av bokpaket ifrån detta förlag. Trafiken har således en betydande omfattning. Ännu mera betydande är säkerligen den trafik, som sker med kataloger och priskuranter, där framställningar förekomma, som också enligt den uppfattning, som hyses i vida kretsar, måste hemfalla under begreppet pornografi. Det förefaller verkligen, som om på detta område vår tryckfrihetsförordning mer och mer kommit att utnyttjas på ett sätt, som gör, att man kan säga, att den gynnar en yrkesmässig trafik med pornografiska tryckalster.

Svar å interpellation. (Forts.)

Tryckfrihetsförordningen har i sitt berättigade intresse att värna det fria ordet kommit att bli en skyddsmur även för den rena smutslitteraturen. Endast ett exempel: Ett förlag ger ut en s. k. nakentidning, vari en sida utgöres av text och femton sidor av sådana bilder, som förr brukade betecknas såsom franska pikanta vykort. Denna publikation kan icke åtkommas enligt allmän lag, hur sårande för tukt och sedlighet den än är, utan dess innehåll skall bedömas efter tryckfrihetsförordningen. I hägn av tryckfrihetsförordningens föråldrade och i vissa avseenden mycket ineffektiva bestämmelser kan en sådan här trafik bedrivas. Det är framför allt mot detta, som interpellationen riktat sig.

Nu säger herr statsrådet, att det är en ren omdömesfråga vad som är sårande och icke sårande för tukt och sedlighet, och herr statsrådet yttrar i fortsättningen, att enligt hans uppfattning har under den tid han varit chef för justitiedepartementet icke i något fall förekommit, att vederbörande, som haft att hålla efter sådana skrifter, vilka få betraktas såsom sårande för tukt och sedlighet, eftersatt sin plikt. Innebär detta herr statsrådets uttalande, att justitieministerns ombud ute i landet inkommit med anmälningar, men att dessa anmälningar enligt herr statsrådets uppfattning icke bort föranleda några åtgärder?

Jag måste beklaga, om herr statsrådet hyser den uppfattningen, att allt är väl beställt på detta område och att från herr statsrådets sida ingenting i fortsättningen kommer att åtgöras för att stävja den trafik, som jag här har påtalat.

Det är uppenbart, att just bland ungdomen håller för närvarande på att växa fram en stark reaktion mot dessa företeelser, och ungdomen begär att få ett kraftigare stöd i sin renhållningsverksamhet på detta område. Jag förbiser icke — det har också mycket kraftigt understrukits i interpellationen — att det viktigaste skyddsmedlet är uppfostran i hem och skola, men man har rätt att begära, att från statsmakternas sida ingenting skall underlåtas, som kan vara ägnat att stödja denna fostrande verksamhet och att skydda ungdomen från det som i dessa fall måste betecknas såsom försök till förförelse. När man kan konstatera, att just bland den studerande ungdomen i våra skolor denna trafik på sista tiden har börjat att bedrivas i allt större utsträckning, anser jag det vara oförlåtligt att slå sig till ro med att säga att allt är bra som det är.

Här måste, såvitt jag förstår, från statsmakternas sida allting göras för att stödja det moraliska upprensningsarbete, som man i vida kretsar med kraft bedriver. Det skulle vara i högsta grad inkonsekvent, om detta underlätes. Vårt samhälle har på mångahanda sätt strävat efter att genomföra en förbättrad hygien. Det finns bestämmelser, som åsyfta en mycket noggrann kontroll över de födoämnen, som utbjudas, men, när det gäller det område, som vi här tala om, då betraktar man en obegränsad frihet såsom någonting helt i sin ordning. Jag tror, att man i detta fall gjort sig skyldig till en alltför överdriven omsorg om tryckfriheten. Jag betraktar denna omsorg som i detta fall missriktad. Jag hör icke till dem, som förorda en preventivcensur, men jag är övertygad om att de oerhört stora värden för vårt kulturliv, som ligga i vår vidsträckta tryckfrihet och yttrandefrihet, bäst bevaras, om man utan överdrivna hänsyn beivrar och bestraffar missbruken. Jag är övertygad om att just på det område, som denna interpellation berör, för närvarande förekomma missbruk, som statsmakterna borde kraftigt beivra.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Schlyter:** Herr talman! Den ärade interpellanten tolkade mitt svar så, som om jag skulle anse, att

Svar å interpellation. (Forts.)
allting är väl beställt. Jag vill säga honom, att jag icke är av den meningen. Jag har uti mitt interpellationssvar endast haft anledning anföra vad som från justitiedepartementets sida åtgjorts eller kunnat åtgöras i den här frågan, men jag har verkligen den uppfattningen, att åtskilliga av de missförhållanden, som jag i likhet med interpellanten anser bestå på detta område, bäst bekämpas med utomparlamentariska medel utan hjälp av lagstiftning eller åtal.

Jag vill erinra interpellanten om hur för några decennier sedan, jag tror det var den socialdemokratiska ungdomen här i landet, som genom sitt ungdomsförbund ingrep emot den tidens smutslitteratur, uppkallad efter en bland de mera bemärkta författarna Nick Carter. Den bojkottade helt enkelt denna litteratur och lyckades på det sättet utrota den vida effektivare än man någonsin skulle kunnat göra med hjälp av strafflagar och domstolar.

Efter den redogörelse, som interpellanten här lämnat för hur skolungdomen är utsatt för korsbandsförsändelser och annat — något som jag får erkänna, att jag icke känner till — och efter det glädjande bevis på ungdomens reaktoion emot företeelser av detta slag, som ligger i petitionen från de 126,000 undertecknarna, skulle det förvåna mig, om icke ungdomen vore i stånd att själv utrota dessa försändelser genom att bojkotta dem. Skulle det icke kunna tänkas att ungdomen vid de olika skolorna samverkade för att förmå sina kamrater att icke taga emot detta slags försändelser? Jag kan aldrig tro, att man med lagstiftning eller åtal kan uträtta lika mycket som genom en ungdomens egen reaktion på detta område.

Interpellanten frågade mig, ifall ett yttrande i mitt svar innebar, att ombuden i landet inkommit med anmälningar till justitiedepartementet, men att jag funnit dessa icke böra föranleda några åtgärder. Härpå vill jag svara, att under min tjänstetid har efter anmälan från ombud åtal anställts beträffande skrift, som jag funnit sårande för tukt och sedlighet. Anmälningar ha också inkommit, som jag icke funnit föranleda någon sådan åtgärd. Jämför jag de utav ombuden — det är icke många fall, i vilka det har förekommit — anmälda skrifterna med sådana, som under någon av mina företrädare blivit åtalade men frikända utav domstolarna, så finner jag, att de, som anmälts för mig, i vida mindre grad än de, som åtalats och frikänts, kunnat anses vara stötande för tukt eller sedlighet.

Interpellanten antydde inledningsvis, att han fått vänta länge på mitt svar. Han framställde sin interpellation den 10 april.

Det beror verkligen, herr Anderson, på att det är en svår fråga att besvara. Jag står verkligen ganska rådlös, när jag frågar mig vad statsmakterna skulle kunna göra i denna sak. Tryckfrihetsprocessen är under utredning. Det är ju möjligt, att det förslag, som efter denna utredning framkommer, kan vara ägnat garantera att uti sådana fall, där ett fällande verkligen kan anses önskvärt, ett sådant också kommer till stånd. Men jag tror, som jag redan sagt, icke mycket på det allmännas ingripande, och det gladde mig att höra, att interpellanten själv icke svävade på målet, när det gällde frågan om en preventiv censur beträffande tryckalster.

Jag tror för min del, att tyngdpunkten i denna fråga ligger just där interpellanten lagt den, nämligen på ungdomens skyddande. Ett utslag av den uppfattningen är att, som jag nämnde i mitt interpellationssvar, petitionen ifrån de 126,000 av ecklesiastikdepartementet remitterats till skolöverstyrelsen. Denna remiss av petitionen till den styrelse, som har hand om ungdomens vård och fostran, bör ju också i sin mån vara ett tecken på att man icke funnit allting vara väl beställt.

Svar å interpellation. (Forts.)

Herr **Lundstedt:** Herr talman! Jag tror, att denna fråga har en vida större social räckvidd än vissa omständigheter tyda på. Det var också med utgångspunkt från denna uppfattning, som jag i den s. k. remissdebatten vid början av årets riksdag tillät mig framföra både mina egna och en stor del av befolkningens bekymmer i följd av åklagarmaktens försök att sätta munkorg på de medborgare, vilka vilja sprida kunskap i vissa för folkhygienen livsviktiga frågor. Vid tillfället i fråga hävdades gentemot mig den ståndpunkten, att dylika bekymmer icke vore av beskaffenhet att tillhöra det ämne, som kunde vara föremål för en sådan debatt. Föreliggande interpellation, sedd mot bakgrunden utav vad som förut i liknande ting förekommit både vid denna och föregående riksdagar, torde emellertid ådagalägga, att vi här stå inför mycket brännande frågor angående landets rättsliga organisation, frågor vilkas avgörande kan medföra konsekvenser av en betydelse, som torde vara väl jämförlig med de största anslagsfrågors. Okunnighetens, förljugenhetens och hyckleriets bekämpande i för människornas allmänna livsföring vitala frågor, upplysningens spridande i dylika spörsmål och friheten att diskutera hithörande problemställningar — allt detta tillhör de värden, som i ett demokratiskt land icke få spolieras utan tvärtom måste sättas i högsätet. Dessa värden äro på ett särskilt sätt omistliga. Därav torde även inses, att intet spörsmål kan mera höra hemma i en allmän riksdagsdebatt om landets väl än just dessa frågor. Och om den ärade interpellanten, låt vara oavsiktligt, bidragit till insikten härom, så har han onekligen gjort en viss nytta med sin interpellation.

I övrigt synes mig denna endast kunna tilldraga sig ett rent kritiskt, alltså negativt intresse. Jag tänker härvidlag särskilt och nära nog uteslutande på själva interpellationen. Jag medger gärna, att herr Andersons i Norrköping anförande i dag med anledning av interpellationssvaret innehållit synpunkter, som vem som helst och även jag för min del kan instämma uti. Liksom herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet anser även jag, att här finns vissa missförhållanden. Men jag instämmer också med herr justitieministern i hans sätt att bedöma de åtgärder, som gentemot dessa missförhållanden kunna ifrågakomma. Jag tillåter mig formulera saken på samma sätt, som jag har gjort vid föregående tillfällen, nämligen att det är *ogörligt* att med *lagar* inruta samhällslivet i alla vinklar och vrår på ett fullt tillfredsställande sätt.

När jag i det följande talar om interpellationen, har jag uteslutande just denna i sikte och tänker icke på interpellantens sätt att i dag tacka för svaret. Interpellationen är, såvitt jag kan förstå, ett uttryck för den utomordentliga förvirring, som råder på detta område, icke minst inom sådana kretsar, där särskilda förutsättningar borde förefinnas för en genomtänkt uppfattning angående hithörande ting. Ehuru det icke direkt säges i interpellationen är det ju tydligt, att densamma omedelbart har förestavats av det frikännande utslaget i det famösa tryckfrihetsmål, som jag inledningsvis antydde. Beaktar man detta, finner man, att interpellanten med varandra identifierar å ena sidan vetenskaplig upplysning i sexuella frågor och å andra sidan, såsom han uttrycker det, »förvildningen på det sexuella området».

Denna verkligt remarkabla förblandning av begreppen möjliggöres tydligen av interpellantens uppfattning, att det funnes vissa fixa absoluta, det vill säga, på sig själva vilande, moralbebegrepp eller etiska normer, vilka lagstiftaren, med andra ord Kungl. Maj:t och riksdagen, genom sina beslut oberoende av omständigheterna i övrigt kunde pracka på människorna. Ingenting är emellertid mera fördärvligt för ett samhälle än försöket att realisera en sådan orimlig uppfattning. Det är på längden omöjligt att vare sig med

Svar å interpellation. (Forts.)
lock eller pock kunna inom en mera vidsträckt miljö vidmakthålla några moralbegrepp, som strida emot den sociala uppfattning, som är rådande inom denna miljö. Inom stora samhällslager råder nu faktiskt den uppfattningen, att okunnighet och sanningslöshet icke ens på det sexuella området kan vara någonting eftersträvansvärt. Så långt som denna uppfattning råder, så långt blir det följaktligen omöjligt att ens på det sexuella området genom strafflagar kunna uppehålla några moraliska föreställningar till förmån för lögn och okunnighet. Jag tror, att den ärade interpellanten har förbisett detta ur lagstiftningssynpunkt utomordentligt viktiga förhållande. Interpellanten har visserligen icke direkt uttalat, att han på detta område önskar påtvingandet genom lagar av en moral, som skyddar förljugenheten. Men detta följer av hans oförtydbara anspelningar på straffvärdheten av de åtalade artiklarna i tidskriften Sexuell upplysning. Det har icke kunnat utletas ringaste stöd för att dessa artiklar förestavats av annat än ett renodlat upplysningssyfte i för folkhälsan högviktiga förhållanden. Det föreligger vidare ett flertal medicinska fackmäns uttalanden, utvisande en rent saklig karaktär hos innehållet i dessa artiklar. När den ärade interpellanten i olika vändningar likväl insinuerar, att upplysningssyftet här endast vore en falsk förespegling, så är denna insinuation, framställd såsom den är utan skymten av något bevis, icke att betrakta annorlunda än som — en fullständigt godtycklig insinuation! Och tror man sig kunna påtvinga samhället en moral, som utdömer en upplysningsverksamhet utav det slag, som framträder i de berörda artiklarna, då tror man sig också kunna påtvinga samhället en moral, som bygger på den sociala förljugenheten. Lyckligtvis torde dylika strävanden i våra dagar vara orkeslösa, åtminstone i ett land som vårt, d. v. s. ett land, som har alla utsikter att kunna motstå den s. k. nazismens påfrestningar.

Det är mycket sant, som den ärade interpellanten säger, att vår tryckfrihetsförordning kan behöva revideras. Men förvisso bör detta icke ske i interpellantens anda. Vart den ärade interpellanten syftar hän är dock ganska tydligt: en utvidgning av det allmänna osedlighetsrekvisitet i 18:13 strafflagen, så att äntligen de bigotta strävandena här i landet skola kunna lägga en fullständig triumf till sina föregående småsegrar. Trots de unkna vindar, som från vårt södra grannland underblåsa denna s. k. sedlighetsiver, finns det ingen anledning för vårt folk att tappa förnuft och besinning och falla undan för den kulturfientliga reaktionen. Vår lag kriminaliserar varje tryckt skrift, som sårar tukt eller sedlighet. Härunder falla alla slag av pornografiska tryckalster. Ingen har någonsin ifrågasatt, att dylika skulle på något sätt skyddas. Men den, som till pornografi hänför saklig upplysning i frågor, som äro omedelbart avgörande för en väsentlig del av människornas handlingsliv, och indirekt kanske för hela deras livsförsel, och den, som till pornografi hänför en på nya kunskaper byggd litterär verksamhet, vilken enligt medicinsk sakkunskap och sociala erfarenheter måste anses direkt gagnelig för folkhygienen — den, som så omdömeslöst och godtyckligt formulerar de begrepp, varpå straffrättskipningen skall grundas, han bidrager, kanske utan att vara klart medveten därom, till att hyckleriet breder ut sig över folket och snedvrider utvecklingen.

Den ärade interpellanten synes ställa sig likgiltig för historiens lärdomar. Dessa visa oss relativiteten, d. v. s. föränderligheten i sedlighetsföreställningarna genom tiderna. Jag skall icke gå närmare in på denna sak. Jag endast pekar på, att flydda dagars pryderi, som satte sin prägel på ungdomens uppfostran och som medvetet strävade efter att hålla ungdomen okunnig om de sexuella förhållandena, likväl icke kan betraktas som hyckleri i samma mening som den av interpellanten prisade nuvarande reaktionen mot vad han

Svar å interpellation. (Forts.)

kallar »förvildningen på det sexuella området». Ty till och med ett stycke in i vårt århundrade var den åsikten vida mera allmänt förhärskande än nu, att upplysning i dessa frågor verkligen var ett ont, och att ungdomens okunnighet däri verkligen vore något nyttigt och eftersträvansvärt. De sista decenniernas medicinska och socialvetenskapliga rön ha ställt folkhälsans problem på detta område i ett nytt läge. Det visar sig, att förtegenheten i hithörande ting kan ha ödesdigra sociala följder, som man för några decennier sedan icke hade någon tanke på. Den ärade interpellantens och hans meningsfränders strävanden kunna därför icke i längden ha någon framgång, vilken skada de än för det närvarande kunna vålla. Och deras sedlighetsnit — hur aktningsvärt det än kan te sig från en svunnen tids horisont — skall slutligen studsa tillbaka mot en etisk princip, som trots allt i det hela kunnat hålla sig genom tiderna, därför nämligen att erfarenheten givit vid handen, att människorna alltid i det långa loppet farit bäst av att söka tillämpa densamma. Denna princip kan uttryckas så: Bort med hyckleriet och den sociala förljugenheten, håll sanningen i ära!

Den ärade interpellanten synes vara av den uppfattningen, att han i sin aktion haft stöd hos ungdomen och det uppväxande släktet. Därom vore det givetvis lönlöst att vid detta tillfälle disputera med honom. Men ungdomen är dock en lättrörlig massa. Har interpellanten ingått i prövning av den frågan, huruvida den ungdom, på vilken han vill stödja sig, blivit nödtorftigt insatt i de skadliga verkningarna för folkhälsan därav, att förtegenhet och hyckleri förbli dominerande i dessa spörsmål i stället för saklig upplysning? Varom icke, måste han säga sig, att ungdomen i dessa ting icke rätt gärna kan ha någon annan socialpolitisk inställning än dess egna ledare. Och därmed förflyktigas interpellantens stöd hos det uppväxande släktet. Han får i stället söka stödet hos sina egna vuxna meningsfränder. Men därmed kommer, såvitt jag förstår, hela aktionen i ett helt annat ljus.

Man bör vara mycket försiktig, när man argumenterar med reaktionen från ungdomens sida. Först då kan denna reaktion vara ett argument att räkna med, när ungdomen blivit till fullo informerad i hela frågeställningen. Jag tror verkligen, herr talman, att det förhåller sig så, att erfarenheten lär oss, att ungdomen — såvitt som den verkligen är upplyst i en fråga och icke fått sitt omdöme förvirrat genom uppagiterade stämningar — städse går in för hävdande av sanningen och reagerar emot hyckleri och förljugenhet. Jag är vidare, herr talman, av den uppfattningen, att ungdomens sanningskärlek är ett slags livselexir för samhället. Den dag vi icke ens kunna räkna med ungdomens sanningskärlek, kommer vår framtid att te sig mycket, mycket dunkel. Men, herr talman, korruptionen i förvaltningen och rävspelet i politiken skola från den dagen gå dessförinnan oanade triumfer tillmötes.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Jag har nu anledning att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framföra ett uppriktigt tack, vilket jag icke ansåg mig ha samma anledning till, när det gällde svaret på interpellationen.

Det anförande, som herr statsrådet nyss höll, har visat, att han ser den fråga, som jag i interpellationen berört, i det väsentliga på samma sätt som jag. Han anser att det är nödvändigt, att man på detta område begagnar alla möjligheter, som stå till samhällets förfogande, för att utföra ett moraliskt renhållningsarbete. Jag beklagar bara, att detta icke kom till ett tydligare uttryck i interpellationssvaret, ett uttryck, som ut över landet kunnat verka såsom en varning till just de ekonomiska intressen, som under den sista tiden

Svar å interpellation. (Forts.)
har funnit det möjligt att i allt större utsträckning operera på detta område utan någon risk att träffas av lagens arm.

När herr statsrådet hänvisade till den aktion, som det socialdemokratiska ungdomsförbundet för några år sedan satte i gång emot en viss sorts smutslitteratur, och i denna framgångsrika aktion ville se ett föredöme för en liknande framstöt på det område, som interpellationen har berört, kan jag ju ge honom rätt uti, att alldeles säkert mycket kan åtgöras ifrån ungdomens sida, under förutsättning nämligen, att det finns en organisation, som kan ta hand om en sådan rörelse. Men jag kan icke dela hans mening, att just den trafik med pornografiska tryckalster, som jag påtalat, kan åtkommas genom en sådan aktion från ungdomens sida. Det förefaller mig ganska verklighetsfrämmande, när statsrådet menar, att ungdomen själv kan genom sina sammanslutningar åstadkomma bojkott av de försändelser, som nu översvämma skolorna. Jag kan icke fatta, hur en sådan bojkott skulle kunna organiseras. Överhuvud taget har jag mycket litet förhoppningar på bojkottvapnets användbarhet i dylika fall. Här tror jag enda möjligheten är, att man med en skärpt tillämpning av lagens bestämmelser om åtgärder, som såra tukt och sedlighet, ingriper mot den trafik, som jag här påtalat. Om så icke sker, lär icke den starkaste samlade aktion från ungdomens sida kunna hindra, att trafiken fortsätter och otvivelaktigt förorsakar mycken skada på åtskilliga håll, där man icke besitter den motståndskraft mot dessa ting, som statsrådet glädjande nog förutsätter hos hela den svenska ungdomen. Att det hos denna ungdom gör sig gällande en reaktion mot och en växande avsmak för företeelser av nämnda art, däri ser jag ett av de mest glädjande tecknen i tiden, och jag delar statsrådet uppfattning, att det är i denna reaktion man ytterst får söka boten för det onda. Men därmed är icke samhället befriat från skyldigheten att göra vad i dess makt står och vad dess plikt är för att stävja den yrkesmässiga trafiken med alster av ifrågavarande slag. Det förefaller mig också anmärkningsvärt, att statsrådet icke tycks äga någon kännedom om just formerna för denna trafik, dessa korsbandsförsändelser, som dock vid upprepade tillfällen påtalats i pressen. Jag hoppas, att, när uppmärksamheten nu riktats därpå, ingenting skall underlåtas för att med de medel, som stå till förfogande, stävja denna trafik.

Professor Lundstedt har genom interpellationen beretts ett för honom säkerligen välkommet tillfälle att ånyo inför kammaren hålla en av sina föreläsningar om den nya sexualmoralen. Jag känner professor Lundstedt så väl, att jag icke ett ögonblick drager i tvivelsmål hans ärliga uppsåt, och jag tror, att när han talar om nödvändigheten av att på hithörande område bannlysa hyckleriet och ge ett starkare stöd åt alla krafter, som syfta till att befordra sanning och öppenhet, han talar av fullaste övertygelse. Jag önskar, att han verkligen kunde befordra dessa goda tendenser, men jag är rädd, att han i många fall åstadkommer motsatsen. Jag tror, att det finns en hel del som tyder på att hans tidigare inlägg i saken kunnat verka i den riktningen. Det fanns också i professor Lundstedts uttalande åtskilligt, som verkligen gav stöd åt det omdöme om förvirringen på detta område, som han fällde med anledning av interpellationen. Jag måste med anledning av hans upprepade apostroferingar av interpellationen och vad som däri sägs erinra honom om, att interpellanten uttryckligen sagt ifrån, att han ej riktar sig mot en allvarlig och vederhäftig upplysningsverksamhet på det sexuella området. Tvärtom anser jag, att en sådan upplysningsverksamhet — genom skolorna, genom vederhäftiga framställningar av läkare och skolmän — är ett viktigt led i vårt folks moraliska fostran. Däremot drabbar omdömet i interpellationen en sådan propaganda, som under skylten sexuell upplysning direkt

Svar å interpellation. (Forts.)

arbetar för att undergräva den moral och den rättsuppfattning, på vilken samhället vilar. Överståthållaren i Stockholm har med anledning av den förutsedda negativa utgången av åtalet mot tidskriften Sexuell upplysning hos justitiekanslern påkallat en framställning hos Kungl. Maj:t om de lagstiftningsåtgärder, som kunna befinnas erforderliga till förebyggande av spridandet av sådana tryckalster. Jag skall för min del icke ingå i någon diskussion om tidskriften i fråga. Jag vet, att i den saken ha professor Lundstedt och jag motsatta åsikter. Detta hindrar emellertid icke, att jag ännu en gång vill understryka, att jag tror, att även en viss form av sexuell upplysningsverksamhet, utövad genom en tidskrift, kan vara berättigad, men den måste handhas med oändligt mycket större ansvarskänsla och försiktighet än vad som skett i nämnda tidskrift. Överhuvud taget är jag övertygad om, att verkningarna av denna sorts upplysningsverksamhet i många fall äro rakt motsatta dem, som välmenande människor åsyfta. Men därom komma professor Lundstedt och jag aldrig överens. Jag tror dock, att han ger mig rätt i att de personer, som skola handha en sådan upplysningsverksamhet, måste icke bara vara besjälade av den ärligaste vilja att befordra vad de förmoda vara en ny och bättre sexualmoral utan även äga en pedagogisk insikt, som icke alltid tycks vara beskärd de personer, de läkare — framför allt utländska läkare — som hittills fått tillfälle att tala genom denna tidskrift. Jag undrar, om icke professor Lundstedt och jag skulle kunna ena oss därom, att den upplysningsverksamhet, vi båda anse önskvärd och nödvändig, med mycket större framgång skulle kunna handhavas av skolorna. Det är där den skall utövas, det är där den skall ske. Men en upplysningsverksamhet genom en tidskrift, som åtminstone i början framträdde med reklamaffischer, som på många håll väckte och framlockade ett osunt intresse för sexuella ting, måste man möta med misstro, och man har full rätt, när man ställer sig kritisk mot sådana former av upplysningsverksamhet.

Till sist vill jag endast liksom professor Lundstedt understryka, att det är av utomordentlig vikt, att, när man rör sig på detta område, se sanningen i ögonen. Man vinner ingenting genom att som förr i tiden ansågs lämpligt hemlighålla saker och ting eller kanske låta dem diskuteras i smyg. Det är mycket viktigt att befordra sanningskärleken på detta område. Ingen har bestritt detta. Men nog kunde man begära, att de personer, som göra sig till talesmän för en ny sexualmoral, visade litet större förståelse för behovet av det moraliska renhållningsarbete, som samhället nu ofta försummar. Det är detta, som påtalats i interpellationen, och de omständigheter, som här påvisats, ha icke kunnat bestridas. När herr Lundstedt talar om nödvändigheten att här diskutera vissa för folkhygienen viktiga frågor, skulle jag vilja uttala den förhoppningen, att diskussionen icke måtte bara komma att röra sig på det plan, där han i dag rört sig, utan att man också måtte från hans håll beakta och ingripa mot de företeelser, som jag i interpellationen har påtalat.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag hade kunnat begränsa mig till att instämma i den siste ärade talarens, herr Anderson i Norrköping, anförande, men då jag dessförinnan begärt ordet skall jag begagna tillfället att göra ett par korta uttalanden.

Jag föranleddes att begära ordet med anledning av den — om jag får använda uttrycket — valhänthet i fråga om möjligheterna att ifrån det allmännas sida kunna åtgöra något, som jag tyckte mig spåra i herr justitieministerns uttalande. Men jag var mycket tillfreds för min del med den jämförelse han drog beträffande de möjligheter, som här tidigare yppat sig, att exempelvis

Svar å interpellation. (Forts.)
kunna genom åtgärder ifrån ungdomens och från vissa organisationers sida få ett slut på denna s. k. Nick-Carterlitteratur. Jag tror emellertid, att det här rör sig om en litteratur, som är mest spridd på sådana vägar, att man inte kan nå ett effektivt resultat med sådana åtgärder, och jag tror också, att det här rör sig om ett utnyttjande av i viss mån andra känslor, så att det kanske inte är lika möjligt och lika verksamt med ett dylikt ingripande. För att illustrera, hur allvarsam ställningen är, ber jag att få nämna, vad som för inte så länge sedan kom till min kännedom. En person rekvirerar exempelvis ett häfte folkvisor från något förlag ute i landet. Det kommer som postförskott, men i detta är lagt de mest hänsynslösa och oblyga prospekt om en hel del pornografiska alster, där till och med prospekten äro av det slag, att de borde vara föremål för ingripande. Det är givet, att man inför sådant ställer sig åtskilligt bekymrad. Man är inte minst bekymrad, när man har den personliga ställningen, att man är direkt ansvarig för en hel del ungdomar, och givetvis möter det mycket stora svårigheter att handleda och skydda dem från sådan förförelse.

Jag skall även begagna tillfället att med anledning av herr Lundstedts anförande säga några ord. När han talade å ena sidan om vetenskaplig upplysning och å andra sidan om folkopinionen, slog det mig, att herr Lundstedt måhända gör sig skyldig till det misstaget, att han bedömer hithörande spörsmål förnämligast med hänsyn till de möjligheter att bedöma saker och ting, som en skolad vetenskapsman har och som äro väsentligt skilda från de möjligheter, som den stora allmänheten har att bedöma likartade spörsmål. Det är därför, herr Lundstedt, inte sagt, att om en viss upplysningsverksamhet kommer inför den tränade och skolade vetenskapsmannen, det för honom ter sig på samma sätt som för en allmänhet, inför vilken något liknande sprides och serveras. Jag tror det är skäl i att man har ögonen öppna för detta förhållande, och då blir det nog inte så, herr Lundstedt, att man står så där likgiltig eller så där krävande i fråga om upplysning och säger, att ju mera upplysning som spridds desto bättre. Jag vill tillägga, att man, även om man understryker kravet om sexuell upplysning och undervisning, inte får förbise, att det nog inte är så lätt att finna personer, vare sig det gäller läkare eller lärare, som äro ägnade och lämpade att sprida denna upplysning. Utan att på något sätt rikta något klander mot någon eller några av dessa må jag väl ändå säga, att inte varje läkare eller varje lärare är ägnad att sprida en sådan upplysning, och det är det som gör, att man inte utan vidare kan gå med på att en sådan upplysning skall få spridas i allt för stor utsträckning eller på vad sätt som helst.

Vad jag velat understryka är den omständigheten, att här är det fråga om en verklig folkfara och att man därför har anledning att även påkalla statsmakternas hjälp och ingripande.

Herr **Lundstedt:** Herr talman! Då den ärade interpellanten fällde så utomordentligt vänliga ord om mig i samband med sitt bemötande av mina synpunkter, ser jag mig nödsakad att ånyo begära ordet för att uttryckligen offentligen tacka honom för detta. Och jag vill söka gengälda hans vänlighet genom att synnerligen kort poängtera, vari enligt min mening våra ståndpunkter skilja sig åt.

Det är ju alldeles uppenbart, att jag är på det klara med, att en ärligt syftad upplysning likväl *kan* vara olämplig, beroende på att den handhaves på ett olämpligt sätt, vare sig förmågan brister eller andra omständigheter stöta till. Det är också så, att jag understundom kan ställa mig lika kritiskt däremot, som den ärade interpellanten. Jag anser också liksom han, att man kan be-

Svar å interpellation. (Forts.)

gära kompetens hos de personer, som ge sig på denna viktiga upplysningsverksamhet. Skillnaden oss emellan är denna, att under det jag går med på att ställa mig kritisk, så fordrar han, att verksamheten skall kriminaliseras. Skillnaden är, att han tror, att de idealbilder, som han här målat upp i fråga om denna upplysningsverksamhet, kunna förverkligas genom strafflagen. Det är detta, herr talman, som jag bestrider, och det är detta bestridande, som, vågar jag säga, utgör grundtonen i mina anföranden och min ståndpunkt i dessa ting.

Herr talman! Härmed anser jag, att jag också bemött herr Magnusson i Skövde.

§ 3.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets memorial:

nr 172, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till broar och hamnar;

nr 173, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om visst villkor för användningen av anslaget till främjande av bostadsbyggande för budgetåret 1934/1935; och

nr 174, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om visst villkor för användningen av anslag för bekämpande av arbetslösheten under budgetåret 1934/1935; samt

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial, nr 6, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag, jämte i ämnet väckta motioner.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna blevo av kammaren godkända.

§ 4.

Slutligen föredrogs budgetdeputerades memorial angående arvode åt deputerades sekreterare; och biföll kammaren budgetdeputerades i memorialet gjorda hemställan.

§ 5.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 404, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 237 med förslag till visst tillägg till gällande tulltaxa;

nr 405, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1934;

nr 406, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet, m. m.;

nr 407, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften m. m.; och

nr 408, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 381) om arvsskatt och skatt för gåva; samt

från andra lagutskottet, nr 410, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till förhindrande av fackliga eller andra yrkesorganisationers kollektiva anslutning till visst politiskt parti.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens plenum ämnade besvara herr Petterssons i Dahl interpellation i anledning av en utav Kungl. Maj:t meddelad resolution angående tillstånd att anordna offentliga danstillställningar.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.9 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Stockholm 1934. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.
341808